

Siimetsa Moonika:

„Vanaimä, kõnõlõ’
mullõ, kuis oll, ku sa
väigokõnõ ollit!
Vanaimä, teemi mälestüisi
kõnõlõmisõ õdagu!”

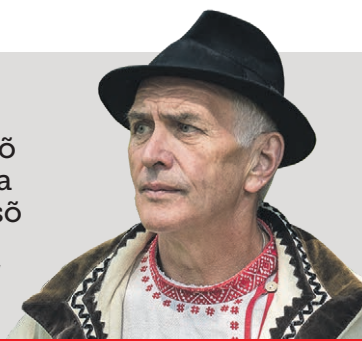
lk 3

Hõrna Aare:

„Süväoro talo vahtsõnõ
elomaja tuudi Obinita
vahtsõ kerigu ehtämisõ
aigu ar’ ni nuu’ palgi’
saiksa’ kerigu sainuh.”

lk 3

Paloka Gerd:

„Mi käve Etna vulkaanil
ekskursioonil,
koh mi näi, mäane om
lähkost kaieh vulkaan.”

lk 9

Setomaa

Hind 1.50 eurot

Juuni 2023, nr 6 (403)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Saatserinna ku kohopiimänuulga sõirapäiv

Puulpühä, 10. juunil
korju’ kõik sõirasõbra’
Setomaalõ, õt maitsa’
ja oppi’, kuis sõira tetäs.
Saatserinna nulka
ommõgi’ kutsut
kohopiimänuulgas.

LÕIVU MERLIN

Mitmõ talo värä’ olli’ vallalõ,
õt kaia’, kuis eletäs ja koh midä
tetäs ja midä paktas. Näüdati
ja seletedi sõira tegemist ja oll
ka’ sõiramaitsemisõ kotus, sor-
diti vällä meeleperätsebä’ sõira’
ja kõgõ parep sõir.

Võistlõmma oll tuud 20 sõira,
sääll oll vannamuudu ja vaht-
sõba ao maiguga’ sõiru.

Kõnõldõh põlitsidõ ja vanõ-
bidõ seto naisiga’, sis näide
arvaminõ oll, õt näile om
miiltnüüdä õks vannamuudu
maiguga’ sõir. Paistu, õt no’
lastas kõik reegli’ vabas, õt
perimüs häõs ja sõir lätt täv-
veste tõist tiid. Etteant raami’
nii ku säädvä’ piiri’, a samah ka’
kaitsva’. Nii ollegi’ täambätse
ao kohopiimänuutidõ siäh hulga
vahtsõmaigulisi sõiru – oll nii
vürtsi ku ka’ makõt. Mõttõl oll
last linnada’. Siih kirotajalõ
väiga’ miildü, õt sõira nimetüs
pandas õnnõ traditsioonilisõlõ
sõiralõ, panda-ai muudõtulõ.

Kõgõ parebidõ vällasortminõ
käve huvtavalt – nimelt olli’
sõirakausi’ nummõrdõt ja õga
anoma kõrval oll purk, kohe sait
sisse panda’ ua, mia sis ollegi’ su
miildümisõ näütäjä. Oll huvtav
kaia’, õt kuis päävä joosul läts
võistlusõs, õt koh inäbä upõ om.

Ma eis’ olli laadopääl ainumas
näpotüütægijä uma hõpõkraa-
miga’, šool kõrval tõisi olõ-õs.
Oll ka umajago sõõgi ja joogiga’
kauplõjit. Päämätselt muidogi’
olti traditsioonilisõ sõõgi ja
sõira pääl väläh. Osta’ sai ka’
isttamisõ jaos väigokõisi loo-
makõisi ja müüdi sannavihtugi’.
Hüä, õt hoiõtas kindlat juunt ja
mindä-äi väiga’ kiriväst.

Hüä oll ka tuu, õt ümbre-
tsõõri talo’ olli’ uma ussõ’ val-
lalõ tennü’ ja võtsõ’ külälisi
vasta, paksõ hüvvä ja parembat
ni kõnõli’ hindäst. Just säänest
ehedüst ja lihtsust tuldaski’
Setomaalõ otsma. Siih omma’
uma jutu’ ja maigu’, midä muial
olõ-õi.

Sõiramaitaja’ hindasõ’ sõiru.

Lõivu Merlini pilt

Sõirakonkursi kõõ paremba’

Vannamuudu sõir

- I kotus – Pärtini Sirid (nr 4)
- II kotus – Kala Ingrid (nr 2)
- III kotus – Traageli Kadri (nr 3)

Vahtsõ muudu sõir

- I kotus – Rulli Anneli (nr 11 – kurslak ja võiu seeh praadit siimne)
- II kotus – Rendoni Stephanie (nr 21 – mehhiko muudu tsilli-Chipotle)
- III kotus – Harrõoro talo (nr 13 küümnidõga)

Muusiumi moro pääl olli’ esi-
nejä’, programmi vidi iist Posti
Ivo, tervtüssõna’ ütäl Seto-
maa ülebsootska Gomozova
Anzelika.

Lätt edesi lk 2.

Minevaasta võitja Kruusamäe Sirje oppas sõirateko.

Lõivu Merlini pilt

Sõirapäiv

Jo mitmõndat vuuri teevä’
sõirapääväl Satserinnah
mito tallo uma’ värehti’
vallalõ ja uutva’ külälisi.
Sääll nulga om erisaga-
matsi huvidõga inemisi: kiä
mõist hõste süvvä’ tetä’ vai
pilli mängi’, kinkal om kiro-
tamisõ, kunsti vai käsitüü
vasta huvi. Timahava oodõti
pääle muuseumi külälisi kat-
sah taloh.

Aolehe jaost sai pererahva
käest küsitü, õt kuis sõira-
päiv läts.

Hele-Riin: „Mõista-s
uutagi, õt niipallõ rahvast
tulõ. Arvada’, õt vahtsõnõ
kotus ja tulti kaema. Hüä
pallõ abilisi oll’ kah talo
man ja kõik saiva’ hõste
hakkama.”

Kristo: „Kõik tahtsõva’
veiga juttu aia’ ja uurti, õt
kost mi peri olõ. Mõnõ’ tul-
liva’ eiski peräst tõist vuuri
viil tagasi. Kiteti mi tallo ja
tuu tekse tujo hüäst!”

Indrek: „Rahvast käve
vähämbä ku varahampa. Ku
muido oll’ alati sõira puudus,
sis timahava jäi ülegi. Pää-
mine, õt ilm oll’ illos ja tujo
oll’ kõigil hüä!”

Ingrid: „Aitumma kõi-
gilõ, kiä’ mi moro pääle tul-
liva’! Teid oll’ õkvallt nii-
pallõ, õt jõudsõ kõigiga veits-
kese juttu aia’. Kostist tuudu
seto- ja ukrainakeelitse’
laulu’ teivä’ süäme lämmäst.
Vasta paksõ umaltpuult õks
sõira.”

Sirje: „Külälisi olõ-s pallõ,
a kiä’ tulliva’, olliva’ rahul.
Mõnigi tiidse, õt mu man saa
kindla pääle sõnnust!”

Kati: „Mi valmstimi hoo-
lõga, selle õt Süämekodo oll’
edimäst kõrda sõirapäävä
külälisõlõ vallalõ. Morõ pääl
mängse Veiko pilli ja vällä
oll’ säetü joonstustõst näü-
tüs, sai kaia’ vannost post-
kaartõst tettü karpõ ja eis’
tetä’ süüteroosõ. Paksõmi
külälisõlõ süämekujulist
sõira ja mi jäimi pääväga
veiga rahulõ.”

Veeberi taloh sai kunsti
kaia’ ja Hingla taloh laulta’ ja
tandsi’. Tandsi’ sai ka õdagu
küläplatsi pääl, sis ku Valtri
Synne laulma nakaš. Oll’ illoš
õdagukõnõ, midä vidäsi mi
seto juuriga tütrik Hainsoo
Ehtel.

Kuismuudu vahtsõl aasta-
kal sõirapäivä pitä’ ja mää-
nestmuudu sõira tetä’, tuud
plani piämi muuseumi ja
külärahvaga ütekkuuh.

KALA INGRID
MTÜ Satserinna vedosnik

Pelguliin – liin liinah

TORMI PIRET

Setomaal om liinuga nigu om. Pääliin Petsere om töösoh rii-gih ja Setomaa valda olõ-oi saanu üttegi liina. Tuuiist kutsti setokiilse tiaatre Veerna Vorkats muusigalinõ näütemäng „Tandsotahvaja” ni laulu-laaditaja”“ koõtma vooriga kattõ liina – Pelguliina, mia om Talina liina üts jago.

27. maikuu pääväl peeti Pelguliinah õga-aastagast kogokunna kokkokorjumist – Pelguliina Pito. Õt „Tandso-tahvaja” ni laululaaditaja”“ oll’ kõrraldajilõ silmä jäänü talsipühil Raekua platsi püüne päält, kutsti taasama näütemäng Pelguliina Pitto.

Päiv nakaš pääle rongkäu-giga. Edimädse’, kiä’ kotussõ pääle joudsõ’, oll’ kõõ kavvõpa’, Setomaalt tulnu’ tandsja’-laul-ja’-näütlejä’. Seto rõiva’ kõrda-pite säläh, vessel olõhk üteh võet. Edimädse’ tandsu’ tandsti jo inne, ku rongkäük minemä läts. Vedosniguherr visaš viil nallä, õt om aig Eestimaal Seto-maaga ütest saia’ ja Pelguliin ütidsõst pääliinast ar panda’.

Kogo tii hoif rõõmolist miilt üleväh karmoškatsura Tormi Ando Temmo. Pill oll’ vaia hillä jättä’, ku rongkäük joudsõ pingi mano, mäene tetti vallalõ Pelguliina rahvatandsooppaja Kallau Saima avvust. Nimelid-sölõ pingile and’ uma õnstusõ Pelguliina Peeteli kogodusõ oppaja.

Ku rongkäügi rahvas pääle

tsingõrdi-vingõrdi uulitsit pite kulätamist lõpust ummõh-tõgi Ristiku kooli hoovi pääle joudsõ, oll’ sinnä’ korjunu hää summakõnõ pidoliisi. Oll’ laat, kost sai osta’ kõkkõsaga-mast kraami. Oll’ söögi- ja joo-gikotussit säändse ja määnd-sega. Oll’ püüne, mink iih „Tandsotahvaja” ni laululaadi-taja”“ sai ar’ mängeit. Kaemalda tuu pääle, õt nii näütemängu jutu’ ku laulu’ olli’ setokiilse’, lää-äs ütski päältkaeja tuu-peräst minemä, õt arvu saa-ai. Õkva tõistpite – inemiisi korju mano ja mano ni laulu’, tandsu’ ja kogo näütemäng võeti usk-malda hõste vasta.

Pääle etendüst oll’ pallõld, õt mi oppasi’ inemiisilõ seto tandsa ja tandsisi’ näid sis ütehkuuh. Huvi seto tandsa vasta oll’ suur. Tandsmisõ jaos mänge’ pilli tandso- ja kultu-rikodo Modus karmoškaässä’ kolmõköistõ.

Püüne pääl ja iih tandsti, lau-lõti, mängeit eissagamatsi pilli. Pääväkene paistu sinidsõh tai-vah, olõ-õs lämmi, olõ-õs külm. Handsak oll’ tuu, õt mitmõ’ Setomaalt tulnu’ olõ-õs vara-happa Pelguliinah olnuki. Nigu väega pallõ’ Pelguliina ja Talina inemisõ’ olõ-õi vuu-rigi eloh Setomaalõ saanu’. Om kui om, a hüvvämiilt tege õks, ku setokiilne tiaatre kuts-tas säändsehe kotussõhe nigu Pelguliin. Tähendäs, seto asäl om vägi seeh, mia paistus nui-dõgi kotussidõ pääle, määndsil Setomaaga edimidä ütist pais-tu-ui olõma.

Talovärehti’ ja aidaussõ’ ommava’ 8.–9. juulil Setomaal vallalõ.

Virro Kersti pilt

Setomaa suvi om jälki kirriv nigu seto pits

Mi elämi siih Setomaal ilosat ello, õga nädäli ommava’ määndsegi’ vähämbä’ vai suurõmba’ olõmisõ’. Ku jaanipidol ja festivaalõl om pall’õ rahvast ja varbidõ pääl sökmist, sis kultuuri- ja käsitüütalodõ päivil om hää võimalus aig maaha võtta’ ja ringi sõita’. Õkvalt pääle Seto jaani, 8.–9. juulil saa tulla’ ja Setomaal talodõh mi esivanõmbidõ ja täämbätse ao kultuurist ja käsitüüst osa saia’.

KALA INGRIT

MTÜ Seto Käsitüü Kogo vedosnik

Talodõh saa nätä’ käsitüü välläpanõkit sängünulga rõi-vist, tetä’ näpotüüd ja osta’ söögikraami ni käsitüüd kodo üteh. Õgal puul saa kaia’ taloh ringi ja jagos tegemisi ka lat-silõ. Oodami teid 9. juulil kellä 11–18 ja 10. juulil kellä 10–15.

16 kotust, miä’ ommava’ val-lalõ: Näpotüü kotus Matsurih, Seto ateljee-galerii Obinitsah, Rikka Ivvani talo Küllätüväh, Kriisa talo Litvinah, Seto Sulbi seebi-ja kaatsapuut, Ilolitse naase’ Lepa taloh Velna küläh, Obinitsa muuseum Tobrovah, Meieselts Meroos Meremäel, Lea Nõuliku põrmandurõiva’ Vahtra taloh, Käsitüüselts Kirä-vüü Verskah, Paloveere hoidla-talo Verska Talomuuseumih, Võõpsu küläselts tsässona man, Uma tettü Väsla küläh, Toomõ-mäe talo Maagõkõnõ Saabolda küläh, Vana Jüri seebipuut, Kropkova talo Helbi küläh.

Pererahvas eis’ om kirotanu ummist planõst pikält, anna veitskese teeke ka tiidä’:

NÄPOTÜÜ KOTUS om vanah käsitüülistõ paigah Matsurih. Tegevüisi om kõigilõ: imä saava’ pudelisuvvüüd polmi’, pilotada’ mihi vüüd ja kuta’ lavvakõistõga vüüd. Kiä taht, saa kedrada’. Taloh om lindõ ja loomakõisi, kedä latsõ’ saava’ kaia’.

SETO ATELJEE GALERIIH om kunsti näütüsmüük ja pere-poig Truvar ummi sõpruga teevä’ vallalõ rõiva trükikua. Kunstizaalih om müügilett, saa osta’ hõpõkraami, tekstiili, nahatõid ja raamatit. Pernaane pakk maitsmisõ jaost hüäd ja parembat.

RIKKA IVVANI TALO pererah-val om katõ pääle pallõ käsi-tüümõistmisi. Muist nuid jae-tas tiika kah talodõ päivil! Vällä säetäs näütis. Taloh ommava’ eläja’ ni puut ja kohvitarõ om ka vallalõ.

KRIISA TALOH uut teid per-naane Ingrid uma perrega. Näüdätäs ildaaigu valms saanu käsitüümaia ja kõnõldas, määndse’ plaani’ edesi ommava’. Saa kuta’ kangaspiili pääl ja oppi’ setokeelitsit rõi-vastõ nimetüisi. Sängüroivit saa imetledä’ hulganistõ.

SETO SULBI SEEBI-JA KAATSAPUUT uut külälisi lähkõst ja kavvõndõst. Kaatsa’ ommava’ säetü pesunõõrã pääle ja säält saa õgaüts pruumi’ ja ku meelüs, sis ka hinele telli’. Talo moro pääle säetäs vällä ka pernaase Kairi sõpru „umb-lõmisõ osakonna” tüü’. Paktas suppi.

Velna küläh om põlvõst põlvõ tegeldü erisagamatsõ käsi-tüüga. **ILOLIDSE NAASE’LEPA TALOH** ommava’ valms külä-

lisi vasta võtma, ummi mõist-misi näütämä, oppust jagama ja kostitama. Saa vüüd kuta’, pilo-nõglaga tsuski’, pulgakõistõga pilotada’, tsuski’ nõglaga kirju ja kuta’ peelte pääl. Ku Velna ar’ nakat sõitma, olõt kimmähe pallõ targõmp.

LUIKJÄRVE TALO om Tobrova küläh. Tuu om traditsiooni-litsõ arhitektuuriga talo, koh ommava’ korgõ’ värehti’ ja moro om kinnine. Nüüd tetäs värehti’ vallalõ ja moro pääl oodõtas teid. Sääl opatas lah-kõlt, kuis tetä’ võid pilonõglaga, lavvakõistõga, pudelisuu pääl vai hargiga.

Meremäel om kõigil võimalus nätä’, midä **MEROOSI NAASE’ TEGEVÄ’**. Opitarõh saa pruumi’ kangatrükki, salvrätipilttega kunsti tetä’, joonstada’ kivve pääle ja kõkkõ muudki viil. Saa panda’ proomilõ, kuis vidä õnnõloosih, ja maitsa’, määndse maiguga om jäätisekokteil.

LEA NÕULIK om timahava Karisilla ristist kolinu Vahtra tallo. Sääl taloh saa osta’ Lea koetu vaipu, pruumi’ pude-lisuuvüü ja pilonõglaga vüü tegemist.

Verskah saa silmädä’, mida **KIRÄVÜÜ NAASE’** timahava tennü’ ommava’. Vallalõ om tüütärõ vallamaja 3. kõrra pääl ja müügilett säetäs moro pääle. Saa osta’ kaltsutekke, villatsit vaipu ja linatsit käterätte.

PALOVEERE TALO om Verska talomuuseumi hoidlatalo, miä tege uma’ ussõ’ rahvalõ val-lalõ õnnõ mõni kõrd aastakah. Sääl saa päävarahoitja Tiuu juhtmisõ all nätä’ suurt tekstii-likoko ja kaia’ sisse mitmõhe huunõhe. Moro pääle säe-

täs edimäst kõrda vällänäütis padakottõst.

VÕÕPSU NAASE’ tutvus-tas küllä ja tsässonat. Tetäs ja opatas tegemä sannavihtu kõõ, lõhmusõ ja tammõ ossõst.

Ku sinno huvtas 200-aastakatsõ aoluuga talo, sis **VÄSLA KÜLÄH** tuu talo säitsmes põlv om nõuh värehti vallalõ tegemä. Vanaimä rõivakirst tetäs kah vallalõ ja sääl om nii mõndagi kaia’. Talo pererahvas tege käsi-tüüna hüvvä juuki, nuid mulli-juukõ saa pruumi’ ja üteh osta’. Vana-Sõrmusõ talo uut teid!

TOOMEMÄE TALOH saa nüil päivil pernaase Sirjege käsi-tüüsüki tetä’: kas sõira vai haugihämmetüst. Peremehega saa kuuh sannavihtu tetä’.

VANA JÜRI SEEBIPOODIH ommava’ külh mitmõ’ inemisõ’ käunu’, a siip õks kulus, ku kässi mõsõt, ja seebimeistri Silver pakk õga aastaka midägi uut. Tuu om tiidä’, õt säält saa hüvvä siipi ja emotsiooni päälekauba.

KROPKOVA TALO HELBI KÜLÄH om edimäist kõrda miika kambah ja kavvõn-dõst tulnu’ külälistõlõ vallalõ. Sääl taloh om võimalus tetä’ mosaiiki. Saa säädä’ nii kivve ku vanaimä kruutõ. Kotusõ pääl saa ka süvvä’ ja juuva’.

Kae’ perrä!

- Kõgõst saa lähembält lukõ: www.visitsetomaa.ee ja www.kogo.seto.ee. Paiga-pääle sõitmisõ jaost tulõva’ kaarti’ nii arvutihe, telefoni ku ka paprõ pääle.
- Otsi’ tiiveerest silti **KÄSITÜÜ** ja käänä’ tallo sisse!

Rahvatandsuoppaja Kallau Saima pingi pääl. Tormi Pireti kogo pilt

Saatserinna ku kohopiimänulga sõirapäiv

Alostus lk 1

Etteant kelläaol oll seto peri-müssõõgi opitarõ – Luigasõ Inara. Ummi tandsa näüdäs tandsuansambli Lustiline. Lat-silõ opas näpotüüd Joosepi Kla-rika, seto perimüssõõgest kõnõl Nassari Elvi, Kunigriigipääv leelopark aestagast 2022 leelo-koor Helmine laul, Saatserinna sõirameistri aestagast 2022 Kruusamäe Sirje näüdäs, kuis sõira tetä’, Sangastõst oll tulnu’ tiatri Rukki Narrid etendüsiga’ „See eesti elu”. Pikält sai maitsa’ sõirakonkursi sõiru ja pääv lõpõtusõs hoigati vällä sõiravõistlusõ võitja’.

Ma tahasi väiga’ luuta’, õt pääle säänest päivä mõnigi’ nakas kotoh sõira tegemä. Nii ku õgal tegijäl om eis’ maiguga’ sõir, nii ka’ õgalütel om õga kõrd sõir tšuat tõistõ ja tuu tegegi’ aša huvitavast. Õgal omma’ uma’ nipi’: mäntse meierei

piim, kost muna’ ja kohopiim, ku rasvanõ om sõir? Internetih sõira tegemisõ oppamisõ man santsit tarkuisi olõ-oi, midägi’ jätt õks õga meistri ka’ hindä tiidä’.

Ku ma tulõda miilde hindä edimäist sõirategemist, sis pia tunstamma, õt tuu jäi jo kümne aastaga taadõ. Toona ma lätsi setomaa.ee lehele ja kai säält. Tetei sai selges, õt segähäminõ om paras võimlõ-minõ ja seto naisilõ määnestki’ jovvusaali olõki-i vaia. Ma inäp mälehtë-äi, mäntse maiguga’ ja mäene sõir sai, a kõik sai ar’ süüdüs, lämmält om sõir kõgõ parep. No’ ma osta sõira pää-mätselt Taarka Tarõst ja kotoh järgmätsel hummogul süü tuud kohvi kõrvalõ nii ku määnestki’ küpsist vai kuuki. Mullõ meelüs, ku sõir om tšuat soolakap ja küümnidõga’. Ünõhtagõ’ nuu’ poodi juustu’ ja teke’ kotoh eis’ sõira.

Vana- imäle

SIIMETSA MOONIKA

Mu jaos om Süvaoru talo Setomaal pühä kotus, pühä maa.

Kõikaig om tä mullõ olnu' kättesaamalda' kotus, kohe lää-äi inäp üttegi' tiid. Kas tuud suutumast om olõmah olnu'?

Ja ummõhtõ oll ja om tuu vanavanõbidõ kodotalo mu jaos täämbägi' olõmah pallo inäbä ku mõni tööõ kotus siih ilmah, koh ma mitmit kõrdu pikebält olõ elänu' ja olnu'.

Mu vanaimä Kirss (Helm) Linda oll ka' üts Süvaoru latsist, Ello noorõp sõsar, kinka man Tartoh Supiliinah ma väiko latsõna olli pallo aigu.

„Vanaimä, kõnõlõ' mullõ, kuis oll, ku sa väigokõnõ ollit! Vanaimä, teemi mälestüisi kõnõlõmisõ õdagu!“ nuissi mi sõsarõga'. Päämätselt oll tuu hāmāräl aol, ku vanaimä oll tarõ' ar' kraamnu', küdsänu' mõnõ hüä piiragu ja kroosih auras küümnetsäi. Vällä tull album ja suur pildikast ja vanaimä kõnõl.

Vaasih olli' paiuossa' vai häitsvä' tsireli', pujengi', kullõrkuku'.

Vanaimä kodo oll sõa aigu hānõnu', soo sama Süvaoru talo Petseremaal, mia oll tälle kõgõ kallip kotus ilma pääl. „Kas tuu ineminõ saa suutumast olla' õnnõlinõ, kiä' om nānnu' sõta?“ üteli tä sagõhõhe. Ummõhtõ mullõ paistu, õt nuil kõrrol, ku mi nuid jutta kullõldõh joudsõ timä latsõiä kodo Setomaal, oll mu vanaimä kõrras õnnõlinõ. Kõik tuu müütilinõ-maagilinõ ilm heräsi mu silmi iih ello ku kõõ teräväp ja miilikõütäp jutus. Kõrraga' oll tuu kõik nii lähkoh ja nii peris. Olõ-õs inäp sõta, olõ-õs kümniit aastakki, kilomeetrit ja mitmit kadonu' põlvkundi meid lahutamah.

Nii ma tiia, kuvvamuudu häitsi siih linapõld, lainõt sinitse välänä ku meri.

Ma tiia soo talo sini nimme, kedä tekk vigatsõs kidsukülmäl talvõüül moropääl tulnu' susi.

Ma tiia, kiä' olli' naabri', kuis näid kutsti ja kuis näidega' läbi saadi.

Ma tiia, mäntse' olli' soo talo latsi karahkaumisõ, koolitii, kuis noorõ' tei' Pangavit-sah näitemänga, anni' vällä aolehte; midä tuudi kostis Petseri laadot; kuis peeti pühhi ja tähistedi eiski' vahtsõ välläkäügi avamist lindi läbilõikamisõ tseremooniaga'.

Ma teno vanaimäle opõ, õt määne om Setomaa luudus, mäntse' kasvu' siih kasusõ' ja mäntse' tsirgu' eläse'. Ma tiidse eiski' kuuma suvõpäävä Setomaa liivadsõ pedäjāmõtsa ja sügüsetse uiboaia hõngu, kukki'

Süvaoru uibuaiah.

Siimetsa Moonika kogo pilt

ma eis' olõ-õs sis siih säänest-muudu olnu'.

Ma tiidse jo latsõiäh eiski' tuud, õt mäntse' puu' vanaesä Karl talo ümbre istut. Nuu' näütsi' mullõ tiid, ku ütskõrd sooõh läbipäsemäldä' mõtsah uma mehe ja latsiga' proomõ kaonu' kodotiid löüdä'.

Süvaoru ja Setomaa olli' kõigih vanaimä söõgeh ja suuri pühhi ettevalmstamisih – õgah vanaimä sibulakoorõga' värmit pühhimunah, urbõpäävä paiuossõh, päävälaiguh suvistõpühhis läükmä lüüd põrmandu pääl.

Süvaoru oll kõigih vanaimä juttah, midä tä mullõ ette lugi – olgu' tuu „Väike Illimar“, „Tõde ja õigus“, „Seitse venda“, „Rebasetund“. Mi õks joudsõ läbi nuidõ Süvaorgu ja timä latsõ- ja noorõiä aigu. Süvaoru oll vanaimä joonstuisih ja koet kindakirju tihasidõh, oravidõh ja leevikeisih ja maagilisih vanavanõbidõ kiroh.

Setomaa ja Süvaoru elli' vanaimä nalõh, aususõh, luulõh, lõpmalda' lõõhkõh süämeh ja suurõh, mõntkõrd seletämäldä' kurvalitsõh olõkih.

Ku ma Süvaorgu edimäist kõrda joudsõ, oll aestak 1992 ja ma olli 12-aestaganõ. Ma mälehtë, õt sääh ahivarsil saistõh ma olli ar' pahanu', õt kõik jutu' olli' niipallõ terävä' ja helkvä'... rassõ oll kõkkõ olnut ette kujota'.

Ummõhtõ ma korssi vanaimäle Tartõhe üteh samblit, lilli ja kivkeisi kodotalo moro päält ja tei tälle väiko Süvaoru talo – selle õt ma tiidse, õt timä inäp kunagi' siiä' saa-ai. „Vanaimä ma tulõ Setomaalõ ja Süvaorgu ütskõrd tagasi,“ ütli tälle, õt vanaimäl olõs hüä miil, tiidmälä, ku tähtsä' nuu' sõna' mu elõh saava' olõma.

Ma kõikaig arvssi, õt tuu oll mu vanaimä umaperä süvvä' kohopiimä võiuuga' ja tuud viil umakõrda miileevä pääl määri'. Tä üteli, õt ku silmä' kinni panda', sis om soo maik nii ku pähkme' mi kodotalost.

Viie aestaga iist pei Obinitsah uma edimätsi Setomaa ülesnõsõmispühhi. Oll väiga' illos ja lämmi aprillikuu päiv. Ma mälehtë, õt kuis Hõrna Aare minnu Taarka Tarrõ kuts. Pühäsenulgaõ oll laud ja läbi pilokardinidõ paistu tarrõ päiv.

Ja sääh tä sais – võiukohopiimäkauss ja hõpõraha' sisse tsusat. Kohki' muial Eestimaa olõ-õs ma säänest süüki uma 40 eloaestaga joosul nānnü'. Ma olli eiski' ar' unõhtnu', õt säänes süük om olõmah olnu'. Vesi nakas silmist tsilkumma ja kõrraga' ma sai arvu, õt ma olõ joudnu' kodo. Ma sai arvu, õt kõik om üts. Surma olõ-õi olõmah. Ja miaki' hāõ-õi tävveste ar'.

Ma tundso, õt sääh Rieka ja Aare man Taarka Tarõh olli' ka' mu vanaimä Linda ja kõik timä sõsara' ja vele', vana-vanõba' Karl ja Antonia ja näide vanõba' Jüri ja Anna, Peeter ja Ella ja viil hulga-hulga suuri ja silmäga' nägemäldä'. Tuu oll näide tervtüs ja täht: „Tereh tulõmast tagasi kodo, kallis kadonu' latsõkõnõ!“

Vanaimä saa-as mullõ kinki' suurt perändüst ja tallo, a tä peränd mullõ uma' mälestüse' ja juurõ' ja tuuperäst ma olõ viil rikkap ku Norramaa troll ja tukõv ku mõni mustinõ vägümiis.

Hilana küläh Ees-Kõivu talõh
4. juunil 2023. aestagal

Süvaoru rahvas autori vanaimä leeripääväl. Pilt om tett kohkil 1936. aestagal.

Siimetsa Moonika kogo pilt

Suvistõpühi mälestüsretk Süväoro talo maiõ pääle

Suvistõpühi, 4. juuni. Teno Piusa kordoni piirimiihi abilõ, Setomaa vallalõ, Lahe Annilõ, Tammõ Üllarilõ ni Süväoro, Mustuja, Tedresaarõ kandist peri peremiihi ni perenaisi hõimõlõ käuti kõrdapite pargiga kaemah vannõ taloasõmit. 85 aastakka tagasi suvistõpühi aigu naas Süväoro peretütär Ello Kirss korjama seto külli pite vanna tiidmist, minevä aastaga saiõ I jago tuust koratust raamadukaasi vaihõlõ. 4. juunil mi austi ka Ello Kirsi tüüd. Timä esä Karl Kirss pidi uma elo seeh pääväraamatut ni ütsjago tuu kandi aoluust om tiidäki säält.

Inne ku sinnä' kanti asundustalo tetti, olle' sääh suurõ' mõtsa', mõtsuh elli' põdra', soe', kahru'. Edimäne talo säeti sinnä' mõtsu sisse 1867. aastagal. Edimätsil aastil olle' kahru' Uibumäel kõõ kaararõugu lakja laotanu'.

A võeti mõtsa maaha, tetti põldu ja kafa-maid, istõdi uibit, tammii ja kõivõ, saiõ' perre', sündü' latsõ'. Joukus korjusi, nii õt latsõ' saiõ' jo kooli' läbi kävnu'. Eleti üle I ilma-sõda, vabadussõda. 1940 verrev põorähüs, II ilmasõda ni Varõs-Barbarusõ-Stalini piirajaminõ hukaõ kõik talo ja elo säälkandih ar'. Latsõ' lätsi' liina, vana' näile takah, talo löigati kolhoosi aigu kuivusõ puijõst. Süväoro talo vahtsõnõ elomaja tuudi Obinitsa vahtsõ kerigu ehtamisõ aigu ar' ni nuu' palgi' saisva' kerigu sainuh.

Piusa kordoni piirivalvuridõ juhtmisõl käve mi Süväoro Kirsi talo moro pääl, proomõ arvu saia', koh olle maja, koh laut ni rihi. Käve läbi Kirsi Villemi istõt tammõmõtsa, silmssi vannu uibit, teie pilte ni istõ ütitselt katõt lavvah Meremäe vallamajah. Olle arotamist, meenutamist, pilte kaemist.

Lepüti kokko, õt tulõva aastaga suvistõpühi puolpühä kell 15 omma' nuu', kiä' saava', Kuigõ tsässõna man suvistõpühi palõmisõl ni peräst ütitselt katõt lavvah. Pühäpäävä kell 13 korjutas Meremäe vallamaja mano ni sis käudas Engli järve viirsit talosit ni taloasõmit kaemah. Võedas üteh ka vannu pilte, õt ütitselt meeled pitä' vannu aigõ.

Parhilla' keväjä häitsese' Süväorõh vana' uibo', talo ümbre söövä' tammõtõhvõ mõtsia' ni pluusva' ringi soe'. Pildi', kirotusõ', raamatu' ja mälestüse' jääse'.

HÕRNA AARE

Tubakust ja timä tarvtamisõst

Arvada jõud' tubagu-kasvataminõ pääle Euruupa kolmõ-kümneaastast sõta (1618–1648) ka Eestimaalõ. Kasvatamma naati tubakut Eestih arvada 18. aastasaa. Liinoh ja ka mõnõh mõisahki naati tubakut valmistamma ja müümä. Talomehe' tubakut osta-as, kasvadi' ja valmsti' uma piibokraami õks eis'.

NASSARI ELVI

Eestih kasvatõdi kõllatsidõ häiermidõga austria tubakut ja halastõ häiermidõga vinne tubakut, midä kutsti mahorka. Vinne uma oll' kangõ ja kipõ lõhnaga, tuust tett leemega sai näütusest kaitsa' pindre pääl taimõluumi pahalaissi vasta. Tubagu kasvataminõ oll' vanast algusõst lõpuni poissa tüü, naisil oll' lubat õnnõ tubagupindrest haina vällä kitsku'. Tubagumaa oll' tuulõvafoh ja päävälitsõh kotusõh, inämbüiste süvõkõõgi (pino) takah, pinomaal.

Tubakut lasta-as häitsemä minnä'. Vai ku lätski häitsemä, tull' häiermit ja osa lehti ni lehevõsosit ar kofada', õt jõudu olõsi' kasuda'. Ku leht täüs kasvi, kofati ar', aeti nõõrā perrā ja kuivatõdi vilolitsõh kotusõh, kost õhk hõste läbi käve. Tubak salli-is külmä, inne üükülmi tull' tä kimmähe üles kofada'. Tubaguvarrõ' üteh lehtiga lõigati maaha ja jäteti päävä kätte närvehümmä. Pääle tuud panti katusõ ala, pää alla-pooles, kuioma, õt lääsi-i hal-tumma. Mõnõ' kuivadi' tubagulehti ka nõõrā perrā aetult kaartõ all vai tarõ pääl.

Tubagu parkminõ

Mõnõ' tubagulehe' taha-as parkmist, lätsi' kuivah saismisõga aigupite kõrda, a mahorkat tull' parki' lämmäh kotusõh pia nätäi aigu. Tuu jaost rulliti kuiva' lehe' pudelaga üle, laotõdi vana raudpaa sisse ja panti pääle leeväkiüdsämist ahjo. Mõni pitsit' tubagulehe' vil kruu(v)pingi vaihõlõ, sääne kokko pressit tubak püüssü alalõ hüä pikkä aigu ja oll' hüä väidsega lõigada'. Kundrusõ küläst om kirotõ, õt tubakut tarvtõdi sää

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyll@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõd Vallah) Järvellilli Rein, tel 504 6423, e-post: rein.jarvellill@setomaa.ee
Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Öio
Külesäädmine Lööpri Priit
Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõ Vello, Järvellilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõd Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata: kauksiyll@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata: rein.jarvellill@setomaa.ee
 Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Tubaguragomisõ raud.

Tubaguhoitmisõ karbikõnõ Matsurist.

Seto Talomuseumi kogo pilt

Tubaguõli putel.
ERMi kogo pilt

Oinamunakotist tett tubagukott.
Karilatsi vabaõhumuuseumi kogo pilt

Tubagukott Kurvidsa küläst.
ERMi kogo pilt

Suitsupits Saurova küläst. ERMi kogo pilt

päämätselt ilma parkmalda. Kiä tahtsõ umakasvatõd tubagu vihha maiku ar kaota', parkõ tuu vil eräle lõhnaainõga (ekstraktiga) läbi. Säänest lõhnakraami müüdi pudelatõh, kohe oll' vabrigu puult kleiat pääle valmistamisoppusõ papõr.

Võromaalt Veriora vallast om 1937 kirotõ, õt õgah paigah, koh löüdü suidsumiihi, kasvatõdi tubak eis' umah kotoh. Kuivatõdi 2–3 kuud, kooni kõik lehe' lätsi' pruunist (tubagu-karvalitsõst). Sis võeti nõõrā päält maaha ja panti tihkõhe kasti. Sää lasti tubagul vil mõni kuu saista', inne ku lõikamma naati. Lõigati väidsega vai tubaguragomisõ ravvaga. Inämbüiste tarvtõdi lõikamisõst õks väist.

Piip oll' mehe uhkus

Suurõmb osa tubakust tõm-mati vanast õks piiboga. Arva-

tas, õt pääle edimäist ilmasõta jäi kodonõ tubagukasvataminõ ja piibotõmbaminõ vähähaaval maaha. Noorõmba' mehe' naksi' poodist suitsõ ostma.

Kotoh valmstõd piibo' oll' päämätselt mäantsetki lehepuust, mia oll' kõva puu. Kõkõ kallimba' oll' maa-fa-kõost piibo'. Piipõ niisamatõ ka kingti, kogoni perändedi. Mõnõl mehel oll' õgapääväpiip ja parembahe paika minekust viil eräle kah. Elo joosul jõuti mito piipo ar pitä'.

Piibo topminõ oll' aigunõudva, ku oll' kipõ talotüü', sis vahel ripõndõli kistunu piip mehel niisama hambih. Tubagukotti peeti vüü vaihõl, vanast olõ-õs kaadsol karmanit. Tubagu asõmõl olõvat tarvitõd ka määnestki haina (piibuhaina). Ka-fapoiskõsõ' hafodi' ka lepälehtiga „piibo“ tõmbamist.

Piipõ om täämbätsõ pääväni muusõumõh alalõ pallõ, mõnõ' veiga ilosahe kaunstõt ja lõigat. Setomaalt om näid alalõ veidõ. Ku sall (piibupigi) jäi põhja, sis õngtsõdi tuu vällä piibonõglaga (orgiga). Tuud panti hambamulku: ku hammas halut', sis kattõ halu ar'.

Nõna- ja pösõtubak

Naase' vanast suitsu tii-is, a nõnatubakut õks nuusksi'. Säänest tubakut sai osta' hafamihi (harjuskite) käest. Nõnatubagu jaost hõõrti tubagulehe' veiga peeñokõsõst, nigu tolm, ja nuusati nõnna. Tuud peeti arstirohost: tubak pand aivit pildma, nõnast saiõ vällä silmäga nägemäldä pahalasõ-haigusõtuuja'.

Nõnatubagu saamisõst pes-seti ar kuivatõd tubagulehe' rõiva seeh peeñokõsõst ni

lasti vil läbi sõgla. Võeti pääsõ ja sõrmõ vaihõlõ väiko pundi-kõnõ tubakut ja panti nõnna. Nõnatubakut hoiõti määnd-segi plekk-karbi seeh.

Saarõmaalt om tiidä', õt ku mõrsja käve pridana jaost villu korjamah, sis and' vasta tubakut: *Kui pruut kirikus maha kuu-lutatud oli, läks ta kellegi „eest-käia“ seltis külasse villu ker-jama. Meelehääks anti naestele ninatubakat sarvest ja mees-tele kotist piipu tubakat* (ERM 10221).

Rahvalaulust om tiidä', õt laulmisõ võistlusõh Pisumaa Darja (Hilana Taarka) ja Vane-kene Domna (Toomka) vaihõl käändü Taarka uma võikilaulja poolõ sõnnoga: „Toomka, sa tubagunõna...“. Tubagunuuskajit naisi löüdü vil ka ees-tiaol. Hanilast om kirotõ, õt taloh kasvatõdi mahorkat, mia raoti peeñokõsõst, sis siäti võis-mõga (õliga) (vehvermindivõis-mõga) ja panti lämmähe kotu-sõhe kuioma. Nuid kuivatõda-as kasti seeh, a lehe' laotõdi ütstõsõ kõrvalõ ohkokõsõlt, õt parembahe kuiosi'.

Setomaalt olõ-õi tiidä', kas sääll ka pösõtubakut tarvtõdi. Daniel Lepson kirot', õt Verioral 1937. a määnestki tubagu pösõh hoitmist tunda-as. Talonaase' suitsu tii-is, a tuud johtu, õt mõnigi liina kimnaasiumi opma lännü tütarlats sai suitstamisõ kombõ mano. Nuid olõ-õs siski pallõ. Näütusest Viromaalt Kadrina kandist om üles kirotõ, õt tubakut hoiõ' naase' ka pösõh, tuud kutsuti lõvvakä-küst (lõuakäkk). Käkü jaost võeti tubaguleht, kääneti tih-kõhe kokko ja tuud rulli sis hoi-õti suuh (pösõh). Pösõtubagu tarvtamisõst Setomaal olõ-õi pallõ tiidä'.

Tubagukoti'

Peeñokõsõst lõigat tubakut hoiõti koti seeh. Nuu' tetti pää-mätselt kokkoommõld nardsu-jupast vai nahast. Tetti lehmä-ja lambanahast, eiski mere-pini (hülge) nahast om tett kott, kohe küüdsõki omma' külge jätet. Kottõ tetti ka tsia-kussõrmast vai oinamunakoti-st. Mälehtä umma vanaessä, kinkõl oll' hüä suur kussõr-mast tett tubagukott aho man tsängu otsah. Säält sis timä võtt ja käänd' hindäle paprõ sisse suitsu. Mälehtä-äi inämb, kas vanaesä kasvat tubakut eis' vai tekk suitsu pooditubakust.

Tubagukoti' oll' ka säändse' asä', midä tütrigu' umbli' ja kinge' saajoh sugulaisilõ. Arvada' kingti nuid ka Setomaal. Radaja muuseumih om üts tubagukott, mia om tett vanast hammõkäüsest. Üte ERMih olõva 1884. aastagal rõivajupast ummõld tubagukoti kotsilõ om kirotõ: *Niisugune kott kingiti pulmas peiupois-tele (koti sees olivad ninarätt ja kindad). Pärast hakkasivad poisid neid põlgama (tulivad põie-kotid), „panid kivid sisse ja visasid metsa“.* Hakati sallisi kinkima (ERM 3948). Tulõ vällä, õt tsura' naksi' paremba meelega tahtma kussõrmast tett tubagukottõ! Eestimaa muuseumidõh om tallõl pallõ ilosit erimoodulitsi tubagukottõ. Mõnõ' 20. aasta-saa algusõ uma' omma' veiga ilosa', peeñokõisi helmiga tih-kõhõ kaunstõt vai sis om värmi-liisi niitega välläummõld.

Suidsupitse tetti ka kotoh

Ka Setomaal tull' piibotamisõ asõmõl muudu suidsutege-

minõ. Suitsõ, pabirossõ sai osta' poodist vai laado päält, a sai ka eis' tetä': oll' vaja peeñost raot tubagut ja ohkokõist suidsu-papõrd. Kinkõl olõ-õs säänest papõrd, käänd' tubagu aolehe-paprõ jupi sisse. Tubagu-lehist käänet jämehidõ sigaridõ suitstamisõst olõ-õi Setomaal midägi tiidä', arvada oll' säändse' peeñõ' asä' talorahva jaost kalli' osta'. Külh om tiidä', õt suitsa panti suidsupitsi sisse. Arvada oll' nii loohvkamb ja suits näütä-as kah ni kipõ olõ-vat. Puust, sarvõst vai vaigust suidsupitse sai poodist osta', a nuid tetti ka kotoh.

Meremäe vallah Kerba küläh tekk suidsupitse 1970. aastil Kaljusaare Fjodor (Höödor). Sääne tüü tõi sisse kukkipallõ rahha ja tuud oll' hüä tetä' talvidsõl aol, ku muu tüü sekä-äs. Kõkõ paremba pitsi sai vaht-rõst. Pitsi tegemisõst tull' otsi' õgva' ja tsuut päält 1 cm jäme-hüse' ossa'. Ossa' lasti kuioda' ja lõigati peräst 6–7 cm piutu-sõst. Säändse piutusõga suitsu-pits hariligult saigi, peräst lõigati puust tsuut ka maaha. Tetti ka lühembit, 5 cm piutuisi pitse.

Kuionu jupõlt võeti puukuur suurõmbalt jaolt maaha, õnnõ ütte otsa mano jäteti 1,5 cm piutunõ koorõga jupp. Tuu oll' suidsupitsi kõkõ jämehemb osa. Keskaigast tetti pits pia poolõ võrra ohkombast, ots jäteti tsuut jämehembast. Tuuhu otsa, kohe jäteti koorõga osa, naati terävõotsalisõ tüüris-taga mulku sisse oosõtamma. Sääne tüürist oll' jämmest vaskplekist, üttest otsast kõvõ-rast käänet ja tõösõst otsast 12 cm piutunõ ni 2 cm laiunõ ter-rävi ora. Pitsi jämehembähe otsa tetti 1–1,5 cm süvvüne mulk, sis oosõtõdi läbi kogo vars, õt suidsusau ilosahe läbi pasesi'. Tuu jaost läts vaia veiga peeñõ-kõist terärista, inämbüiste kõl-bas ka peeñokõnõ kõva raadi-jupp. Ku seest sai valmist, naati pitsi päält illest ajama. Liiva-papõr oll' kahrõh, kõlba-as, kõkõ parrakõsõmb oll' määne väigokõnõ klaasijupp. Lõpuh lõigati suidsupitsi veere' kõr-ralitsõlt õgvast.

Suidsupitse tetti hindä jaost vai sõbrulõ kingtusest. Vahel mõnõlõ võõralõ kah, kiä tiidse küüssü'. Raha, midä tüü iist küüssüti, olõ-õs suur ni suu-rõmb tegeminõ tasoki-is vaiva ar'. Aasta joosul tekk Kalju-saare Höödor pitse kokko mõnikümmend.

Setomaa kauneim kodu

Selgunud on tänavused Setomaa valla kauni kodu konkursi võitjad.

ERIKA JOONAS

Kauni kodu konkursi komisjoni esimees

Tänavused kauneimad kodud leidis hindamiskomisjon tänu headele vihjetele. Ühe päevaga jõudsimel läbi sõita kõik kauni kodu kandidaadid Rõsna külast kuni Luhamaa nulgani välja.

Komisjoni üksmeelse otsusega osutus kauneimaks Setomaa koduks Anne-Ly ja Raul Nedo kodu, Liiva talu Tiastõ külas. Anne-Ly ja Raul on loonud oma kodu ümber kauni maastiku tiikide, istutuselade ja avarate väljadega, kus märgatakse kauneid niidutaimi ja jäetakse need õiteil pakkuma. Lastele on suur kelgumägi, liigendatud maastik annab kaunile kodule palju juurde.

Kindla teise koha omanikuks valiti Ilme Hoidmetsa ja Ilse Raivi kodu, Pedaste talu Võpolsova külas. Ilme on loonud mõnusa puhkenurki, kust kenad lillepeenrad on hästi vaadeldavad, istutuseladid jätkub siin ka õuealast väljapoole. Suur armastus ilu ja korra järele on siin hästi tuntav. Kolmanda koha punktid sai Hele Ojala kodu, Voogu talu Ulitina külas. Ka siin oli, mida vaadata ja nauvida. Hoolsa perenaise kätt on tunda saanud kogu õu ja aiamaa.

Seto talude kategoorias valiti parimaks Paul Sõrmuse kodu, Alaoru talu Vasla külas, kus traditsiooniline seto taluõu on alles hoitud ja korras just tänu sellele, et kodu on püsinud juba kuuendat põlve sama suguvõsa heades kätes.

Anne-Ly ja Raul Nedo kodu, Liiva talu Tiastõ külas. Fotod: Erika Joonas

Paul Sõrmuse kodu, Alaoru talu Vasla külas.

Ühiskondlike objektide kategoorias võitis parima tunnustuse Rõsna puhkeküla, kus on korda tehtud avar ala puhke-

majade ja kiviaedadega. Omanikuks on VV Auto OÜ, noored Harjumaa mehed Mark Saar ja Margus Lensment.

Rõsna puhkeküla.

Suur tänu kõigile, kes lubasid meid oma kaunitesse koduaedadadesse! Suur tänu valda kauniks tegemast!

Lastekaitsepäeval kohtusid Reegi maja juures ahv, piirivalvekoerad ja pea 170 Setomaa last

ANNELI RULLI

lastekaitsepäeva eestvedaja, Setomaa Muuseumide pedagoog

1. juunil toimus taas kindral Reegi maja territooriumil Setomaa Muuseumide korraldatud lastekaitsepäev, kuhu olid oodatud Setomaa valla lasteaiälapsed ja kooliõpilased. Korraldajate rõõmuks registreeriti üritusele seekord ligikaudu 170 last/noort Värskas Gümnaasiumist, Värskas Lasteaiast ja Mikitamäe Koolist.

Nii suurt üritust ilma abijõududeta korraldada ei saa ning õnneks tulidki head sõbrad appi. Õpilastega tegelesid Kaitseliidu Võrumaa maleva kaitseliitlased, naiskodukaitsja ja noorteorganisatsioonide (noored kotkad, kodutütred) vabatahtlikud ning noorteinstruktorid. Lasteaiälapsed võtsid põnevate tegevustega oma hoole alla Setomaa Noorsootöö Keskuse usinad Triinud. Suur tänu kõigile neile abilis-tele, kes silmade särades laste

jaoks unustamatu päeva aitasid korraldada.

Osalejad said tutvuda varjualuste meisterdamisega, matkakoti pakkimisega, Kaitseliidu kasutusel olevate relvade ning varustusega. Võimalik oli panna proovile ka oma laskeosavus. Samuti ei puudunud noorteorganisatsioonide tutvustus ning „Ole valmis!“, koduste varude tutvustus. Ühtlasi pandi proovile oma teadmised Eestimaa kaardi tundmises.

Piirivalve teenistuskoe näitab lastele oma oskusi.

Foto: Rein Järvelill

Pisemad osalejad said valmistada endale vahvaid maske ning osaleda välimängude punktis. Põnevaks muutis päeva politsei ja piirivalve teenistuskoe teie ja koerajuhtide vahva ülesastumine. Saadi rohkem teada, mida üks teenistuskoe teeb, kuidas toimub tema väljaõpe, mida sööb, kunas pensionile läheb ja palju muud. Erilist vaimustust tekitas aga laste tungival soovil koerale antud ülesande täitmine Reegi maja tiigis,

kus nii mõnigi laps sai märjaks tänu kutsa kuivaks raputamisele. Kuna ilm oli tõeliselt soe ja päikeseline, siis vesine värskendus tegi lastele vaid nalja. Meie üritust väisas ka sihitult ringi tatsuv segaduses ahv, kes saadeti loomaaia meile meeolulooma. Kuna liikumisaasta maskott on laiskloom, siis soovisime oma üritusele just laisklooma, aga paar päeva enne selgus, et laiskloom ei viitsi tulla ja agaralt pakuti meile „asenduslooma“, kelleks oli ahv. Tõsi, ta oli küll väga uje, kuid lastele meeldis.

Lastekaitsepäev Reegi maja juures läks igati korda ja lastel oli tegemist pea nelja tunni jagu. Koguti nii tarkusi kui lusti niisama. Eks lastekaitsepäev ongi ju laste heaolule tähelepanu juhtimiseks ning kui arvestada hilisemat tagasisidet, siis meie juurde jõudnud noored olid kõik rõõmsad ja rahul oma hommikupoolikuga, mis õnnestus veeta heade kaaslaste seltsis värskes õhus põnevaid õpiülesandeid lahendades.

Ilusat suve vallahahvale!

Päikese sära. Piibelehtede lõhn. Vihma sabin. Ärevus – ootusärevus. Pisarad – rõõmupisarad. Pidulikud riided. Meenutused. Need on märgid, mis annavad teada, et Setomaa vallas on kätte jõudnud üks tähtsamaid perioode – lõpetamised.

Oma lillekimbud on kätte saanud valla lasteaiälapsed. Lõpuaktused on möödas ning kätte on saadud mapp lasteaias tehtud joonistuste ja töödega. Nüüd on terve suvi aega – puhake mõnuga! Supelge, ammutage kõht vitamiinirikastest marjadest täis, koguge jõudu, et sügisel alustada uut ja huvitavat etappi oma elus! Kuid ärge päris laisklema ka jääge ja kui vanemad paluvad, siis aidake neid!

Sellel aastal oli mul võimalus anda kätte Setomaa valla Eakate Ülikooli juba teise lennu lõputunnistused. Õppekava, mille läbisite, oli muljetavaldav. Teadmisi koguti erinevates valdkondades. Nii mõneski loengus oleks olnud tahtmine ise osaleda. Jaksu ja tugevat tervist teile!

Esmakordselt viibisin Setomaa muusikakooli lõpuaktusel. Õhus oli tunda ärevust. Ärevus oli just õpetajatel, esinejad olid „vanad rahud“ ise. Saalis kõlas aplaus, kui kooli direktor Tiina teatas, et kõik lõpetajad lõpetasid solfedžo kursuse hindega „5“ või oli see isegi „5+“. Kontsert oli muljetavaldav ja härdakstegev ning ega minu silmad ka kuivaks jäänud. Aitüma teile, lapsevanemad, et suunate lapsi ikka muusika ja nootide lainetesse seiklema! Kummardus õpetajatele, et hoiate Setomaa muusikakooli tuntuks ja lippu kõrgel nii Võrumaal kui üle Eesti. Lõpetajad, palju õnne teile! Loodan teid tulevikus kohata külakirmaskitel ja miks mitte veel muusikat edasi õppida. Valla toetus muusikakooli arengule on kindlasti olemas. Palusin ka õpetajatel suvel pilli mitte nurka visata ja lubasin, et ise jätkan ikka duši all laulmist.

Lehe ilmumise ajaks on möödas 9. klasside ja gümnaasiumi lõpuaktused. Põhikooli lõpetajad, teie jaoks on esimene suurem etapp elus jõudnud finišisirgele. Nüüd on aeg otsustada, kas siirduda ametiõpingutele või jätkata teadmiste ammutamist gümnaasiumiastmes. Mõlemad teed on täis orge ja mägesid, tõuse ja mõõnasid. Ükskõik, millise tee valite, ärge muretsege oma valiku üle. Oma elukogemusest ütlen, et ei ole olemas valesid otsuseid. Kõik otsused on elus õiged, sest otsuse tegemise hetkel lähtusime teada olevast infost ning teadmistest.

Gümnaasiumi lõpetajad, mis siis, et selle aasta lennus on teid ainult kaks. Järgnevad lennud on juba suuremad. Soovin teile tuult tiibadesse, kuid ärge unustage, et peale seiklusi ja teadmiste ammutamist ootab kodupaik teid ikka tagasi. Usun, et Setomaa pakub teile tulevikus väga palju uut ja huvitavat. Palju õnne ja jaksu tulevikuks!

Tervitused ka 2022. aastal sündinud uutele vallakodanikele. Reegi majas anti teile üle valla meene ning üheskoos lauldud „Jonni peletuse laul“ saadab teid läbi pika elu. Tugevat tervist ja kõike paremat teile!

Lõpetamiste ja hariduselu uue strateegia kõrval on jäänud silma ka palju muud. Mööda Setomaa valda sõites on hea tõdeda, et silm puhkab. Vallaelanikud on väga palju teinud heakorratõid selleks, et vald oleks kaunis küllaliste jaoks, kuid ennekõike ikka enda jaoks. Rõõmustan selle üle, et külad on hakanud elavnema. Kiidan Velna küla külaplatsi ja lipuväljakut, Obinitsa külaseltsi on väga aktiivselt tegutsemas, Mikitamäe küla tegemisi ei jõua üles loetleda, Luhamaa ühtne kokkuhoidmine on kindlasti kõigile eeskujuks jne. See loetelu võiks olla veel väga pikk. Aitäh kõigile küladele! Kuid tööd jagub ka edaspidiseks, et kauneid kodusid ja paiku Setomaal ikka oleks.

Soovin kõigile vallaelanikele head võidupüha ja jaanipäeva!

URMAS SARJA,
vallavolikogu
esimees

Mõnusat suveaega!

Kätte on jõudnud aeg, kus suvi surub peale ja koolides on lõpetamiste aeg. Põhikooli lõpuaktused on lehe ilmumise ajaks toimunud ja hulk noori lõputunnistused kätte saanud. Kuidas kellelgi eksamid läksid ja millise hariduse noored oma õpiperioodil Setomaalt said? Arvan, et konkurentsivõimelise! Samas peame me tähelepanelikult jälgima ning kohanema sellega, mis maailmas ja Eestis toimub. Viimasel ajal on räägitud palju maapiirkondade arengust. Covidi ajal on hea varju pageda taludesse ja kaugtööd teha, aga kohapeal omavalitsustel napib vahendeid, et kohapealsetele töötajatele korralikku palka maksta ja hoonetesse investeeringuid teha.

Oleme nüüd juba pool aastat tegelenud valla haridusuuenduse aruteludega. Koostamisel on koolide ühine õppekava, aruteluks on valmimas erinevad mudelid hariduse tulevikunägemuse kohta ja selle kohta, kuidas põimida veel rohkem huviharidust ning noorsootööd koolide tegevustesse. Suur ettevõtmine, aga olen kindel, et tasub vaeva, et Setomaa hariduselu oleks jätkusuutlik.

Vald koos Setomaa Liiduga ajab väga intensiivselt Obinitsa köögiviljade väärinduskeskuse projektiideed edasi. Et taotleda vahendeid selle valmishitamiseks, oleme läbi rahastusprojektide jõudnud sinna, et valmivad reaalsed ehituslikud eelprojektid nägemuse osas. See on üks näide valla ja eraettevõtlike koostööst, mida üritame ellu viia. Varasematest aegadest võime nimetada Koidula ooteala, OÜ-d Saatse Pansionaat, AS Värskas Veekeskus, kus vald on olnud partner ettevõtetele, et tulevikus töökohti luua ja ettevõtlust arendada. Koostöö ettevõtjatega on võti tuleviku arenguteks vallas.

Häid ideid tulevikuks ja mõnusat suveaega!

RAUL KUDRE,
vallavanem

Setomaa Vallavolikogu istung 25.05.2023

- Kuulati vallavanem Raul Kudre ettekannet valla valitsuse tegevusest.
- Kuulati SA Tartu 2024 Lõuna-Eesti koordinaatori Annela Laaneotsa ettekannet Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 tegevustest.
- Kinnitati Setomaa Vallavalitsuse 2022. aasta

- konsolideeritud majandus- aasta aruanne.
- Kehtestati väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse osutamisel vahetult teenust osutavate hooldustöötajate ja abihooldustöötajate kulude tasumise piirmääraks 580 eurot ühe teenusesaaja kohta kuus

- alates 1.07.2023.
- Kinnitati Setomaa valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2023–2035
- Kinnitati Setomaa valla teehoiukava aastateks 2023–2026.
- Kehtestati maamaksu- määrad Setomaa valla haldus- territooriumil alates

- 1.01.2024: 1) elamumaale ja maatulundusmaa õuemaale kõlvikule 0,3% maa maksustamishinnast aastast; 2) punktis 1 nimetatud maatulundusmaale 0,3% maa maksustamishinnast aastast; 3) punktides 1 ja 2 nimetatud sihtotstarbega maale 0,5% maa maksustamishinnast aastast.

Noored Setomaale programm on avatud 15. juunist kuni 21. juulini

Noored Setomaale programmi eesmärk on tagada peredele paremad elutingimused ning seeläbi toetada noorte Setomaale jäämist ja tulemist, pidurdada noorte lahkumist Setomaalt, kindlustada piiriäärsete valdade püsimine ning aidata kaasa Setomaa elanike arvu suurenemisele.

Taotlused tuleb esitada e-postiga aadressil vald@setomaa.ee hiljemalt 21. juulil 2023 (k.a.). Käsi postiga saab esitada taotlused Setomaa Vallavalitsuse kantseleisse või valla teeninduspunktesse hiljemalt 21. juulil 2023 kell 16.30.

Programmist toetuse taotlemise aluseks on Riigihalduse ministri 19.05.2020 määrus nr 20 „Noored Setomaale programm“ mille kohaselt saavad toetust taotleda 21–40 aasta vanused isikud, kelle elukoht rahvastikuregistri andmetel taotluse esitamise tähtpäeva seisuga on Setomaa vald.

Toetatakse programmi nõuetele vastavate eluruumide ehitamisega kaasnevaid abikõlblikke kulusid, et tagada eluruumides paremad elutingimused, sh eluruumi üldehi-

Noored Setomaale programm on avatud 15.06-21.07.2023

TOETUST SAAVAD TAOTLEDA:

- 21-40 aasta vanused noored
- kelle elukoht on Setomaa vald
- eluruumide ehitamisega kaasnevate kulude katmiseks

TAOTLEMISE VORMID

rtk.ee/meede-noored-setomaale

TAOTLUS SAADA

vald@setomaa.ee

LISAINFO

+372 5786 9861

tustööd, elektritööd, hoonesiste tehnosüsteemidega seotud tööd, küttesüsteemide ja küttekolletega seotud tööd. Korterite puhul ainult korterisisesed tööd. Eramute puhul

toetatakse ka hooneväliste tehnovõrkudega seotud töid. Maksimaalseks toetuse määraks ühe taotluse kohta on 6670 eurot.

Setomaa Vallavalitsus

Kohustuslikud lisadokumendid

- Projekti eelarve.
- Omafinantseeringut toendav garantiikiri.
- Taotleja CV.
- Motivatsioonikiri.
- Vähemalt kaks võrreldavat hinnapakumust. Juhul, kui vastavate tööde teostajale on seatud erinõudeid, peavad hinnapakumused olema esitatud vastavat õigust omava ettevõtja poolt. Kui võrreldavaid hinnapakumusi pole võimalik esitada, tuleb esitada vastavad põhjendused ning hinnakalkulatsioonid.
- Ehitusluba või ehitustahtis, (juhul kui teostatavad tööd seda eeldavad; võib esitada ka pärast kohaliku omavalitsuse otsuse tegemist).
- Ehitusprojekt (sõltuvalt sellest, kas tööde teostamiseks on vaja ehitusluba või ehitustahtis).

Täiendav info:
Margery Roosimaa
Setomaa valla arendusspetsialist, tel 5786 9861, e-post: margery.roosimaa@setomaa.ee

„Active SME“ projekt loob uusi võimalusi Võru maakonna maaettevõtjatele

Aprillis algas Euroopa Liidu toetatud projekt „Active SME“ (ER192), mille siht on ergutada Setomaa ning laiemalt kogu Võru maakonna ettevõtjaid kasutama varem loodud taristut (Obinitsa külmutuskeskust, Värskas-Ulitina-Saatse maantee koos parklatega) ning kaasata neid aktiivselt uue planeeritava

Obinitsa aiandussaaduste väärindamiskeskuse loomise.

Projekti juhtpartner on MTÜ Setomaa Liit ning partnerid Setomaa Vallavalitsus ja SA Võrumaa Arenduskeskus.

Tänavu sügiseks koostatakse planeeritava Obinitsa aiandussaaduste väärindamiskeskuse teostatavus-tasuvusana-

lüüs ja töötatakse välja võimalik tehnoloogilise lahenduse ning eelprojekt, kasutades ära Obinitsa külmutuskeskuse rajamisel omandatud kogemusi. Projekti tegevustesse on planeeritud kaasata vähemalt 12 aktiivset ettevõtjat Võru maakonnast.

Projekt on saanud hoogsat

algust. Esimesel kokkusaamisel ettevõtjatega 29. mail Obinitsas osales 23 inimest. Värskas 28. mail toimunud Suviste käsitöö- ja maalaadal tutvustati kohalikke maitseid ja käsitöötooteid, korraldatakse kaks arutelupäeva ettevõtjatega ning üks avalik üritus – sõirapäev Saatses 10. juunil,

kus kohalikud elanikud ja piirkonna külastajad saavad tutvuda kohalike maitsete ja käsitöötoodetega. Lisaks valmistatakse piirkonna aiandussektorit ning tulevase keskuse ideed tutvustav turundusvideo.

Projekt „Active SME“ kestab kuus kuud ja lõpeb oktoobris. Projekti kogueelarve on

89 480 eurot, millest 80 532 eurot on Eesti EL välispiiri programmi toetus. Projekti „Active SME“ kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa naabrusinstrumendi raames.

MTÜ Setomaa Liit

Võtame tööle
Haridus- ja kultuuriosakonna juhataja

Setomaa Vallavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna juhataja ülesandeks on osakonna ning valla haridusasutuste ja kultuuri korraldamine. Kandideerimine kuni 13. juuli 2023

Saada oma avaldus vald@setomaa.ee

setomaa.kovtp.ee/vabad-tookohad

Kandideeri!

Võtame tööle
sporditöötaja

- Sporditöötaja ülesandeks on korraldada ja planeerida valla spordiüritusi ning tagada tervise- ja spordirajatiste korrashoid.
- Pakume head töökeskkonda ja stabiilset töötasu
- Kandideerimine kuni 6. juuli 2023

Kandideerimisavaldus saada: vald@setomaa.ee

Lisainformatsiooni saamiseks mine: setomaa.kovtp.ee/vabad-tookohad

Kandideeri!

Võtame tööle
ehitusspetsialisti

- Ehitusspetsialisti tööülesandeks on ehitusvaldkonna eest vastutamine ja ehitisregistri töö korraldamine
- Kandidaadilt nõutav vähemalt keskharidus ja teenistusülesannete täitmiseks vajalik arvuti kasutamise oskus
- Pakume head töökeskkonda ja stabiilset töötasu
- Kandideerimine kuni 3. juuli 2023

Kandideerimisavaldus saada: vald@setomaa.ee

Lisainformatsiooni saamiseks mine: setomaa.kovtp.ee/vabad-tookohad

Kandideeri!

Gerd Palok pälvis Võru maakonna aasta noore tiitli

15. juunil tunnustati Urvastes Võru maakonna noorsootöö valdkonna silmapaistvaimaid tegijaid ja eredaimaid tegusid.

REIN JÄRVELILL

Noori ja nende tegemisi tunnustati neljas valdkonnas. Kategoorias Võru maakonna aasta noor 2023 otsustas Võru maakonna noorsootöö valdkonna tunnustamise komisjon sellel aastal anda välja kaks tiitlit, millest ühe pälvis Gerd Palok.

Gerd on aktiivne Setomaa noor, kellel ei ole kunagi igav, sest õppetöövälise aja on ta sisustanud eri võimaluste ja õpikogemustega. Ta on Setomaal tuntud noor pillimees – mängib karmoškak – ja käsitöö entusiast, kes jagab igal võimalusel ja teiste palvel enda annet ja oskusi kaasõpilaste, kogukonna liikmetega ja nüüd võib öelda, et ka kogu Eestiga, osaledes erinevates külátegevustes, kooliüritustel, noortekeskuste töötubade läbiviijana, seto tantsutundides jne. Ta ei häbene kanda seto rahvarõivaid, rääkida seto keeles, mängida karmoškak ning õpetada ja ka ise tantsida seto rahvatantse, vaid pigem julgustab ka teisi noori tundma uhkust enda kultuuripärandi üle.

Noortepäeva tähistamiseks olid Antsla noorsootöötajad ja noortevolikogu noored osalejatele katnud rikkaliku suupistetega peolaua ning pidu jätkus hilise õhtuni.

Palju õnne kõigile laureaatiledele ja suur tänu silmapaistva panuse eest noorsootöösse!

Gerd Palok (keskel) pälvis ühe kahest tänavu välja antud Võrumaa aasta noore tiitlit.

Foto: Laura Lääts

Teised noorte tunnustusüritusel jagatud tiitlid

- Võru maakonna aasta noor – Uku Udras.** Uku kohta võib öelda, et ta on mees nagu orkester. Ukut huvitab kõik ja kõigele leiab ta aega, et teha seda põhjalikult. Ta on alati valmis kaasa lööma erinevates projektides.
- Võru maakonna aasta tegu noorsootöös – Haanimaa festival „Kuuhnuumisõ vägi“.** Haanimaa noorte grupp koosneb aktiivsetest noortest inimestest, kes küll igapäevaselt enam Haanimaa ei ela, kuid tulevad sinna ikka aeg-ajalt tagasi ja hoolivad kohalikust kultuurist ning sellest, et piirkondlik eripära säiliks.
- Võru maakonna aasta tegu noorsootöös – Rõuge noorsootöö keskuse ja Rõuge noortevolikogu korraldatud Võru maakonna noorte suvepäevad 2022.** Võru maakonna noorte suvepäevad toimusid 4.–5. augustil 2022 Varstu kultuurikeskuses. Kahe organisatsiooni liikmed

moodustasid ühise meeskonna (noorsootöötajad ja noored) ning planeerisid ning valmistasid ette suvepäevad.

- Võru maakonna aasta tegu noorsootöös – Parksepa keskkooli noorte korraldatud Võrumaa gümnasistide kevadball.** Parksepa keskkooli traditsiooniks on saanud balli korraldamine kõikidele Võrumaa abiturientidele iga kahe aasta tagant.
- Võru maakonna aasta noorteühendus – Antsla valla noortevolikogu.** Antsla valla noortevolikogu praegu (2022/2023) tegutsev koosseis alustas tegevust 2022. aasta sügisel ja on üheskoos salikmeline. Noortevolikogu käib koos korra kuus ja noored osalevad Antsla Vallavolikogu erinevate komisjonide koosolekutel. Noored pole veel koos olnud ühte aastatki, aga on juba päris palju korda saatnud.

Veel kord jäätmetest ja pakenditest

Kas teadsite, et pakendijäätmete sorteerimine on Eestis kohustuslik juba 2007. aastast? Pakendijäätmete muudest jäätmetest eraldi kogumine on mõistlik ja vajalik ning kõik algab suhtumisest, et pakendid ei ole prügi, vaid eeskätt ressursid, mida tuleb võimalikult palju kordi kasutada. Alustada võiks kõige lihtsamast ehk koguda segaolmejäätmetest eraldi vanapaber ja pakendid, juba pakendid moodustavad segaolmejäätmetest ligi 60%.

Mis on pakend? Pakend on see, mis tuleb toote ümber ja jääb üle toote kasutamisest. Kõikidel on võimalus pakendid tasuta ära anda, sest nende kokku kogumise ja taaskasutusse suunamise eest on tootjavastutusorganisatsioonidele tasunud kaupade tootjad ja maaletootjad. Setomaal on pakendite kogumine korraldatud läbi avaliku konteineripargi. Kokku on oma konteineritega väljas kolm pakendite kogumise ja ringlusesse suunamise tegevust organisatsiooni: Eesti Pakendiringlus (EPR), Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO) ja Tootjavastutusorganisatsioon OÜ (TVO).

Pakendikonteinerisse võib panna eri materjalidest pakendid. Sinna sobib plast, kile, paber, papp, klaas ja metall, alates kommipaberitest kuni klaaspurkidest ning hakklihakarpideni. Eri liiki pakendid jõuavad sorteerimisliinile, kus need eraldatakse materjalide kaupa ja suunatakse taaskasutusse.

Kodus sorteerides tuleb olla tähelepanelik, et pakendid oleksid tühjad ja puhtad, sest ainult nii saab neid suuremas mahus suunata taaskasutusse. Jogurtitopsid, supipurgid ja salatkarbid võib vähese veega läbi loputada, nõudepesuvahendiga ei pea neid pesema. Erinevaid pakendeid ei tasu üksteise sisse panna, sest sor-

teerimisliinil on neid keeruline ja ajamahukas taas eraldada. Suuremahulised pakendid tasub enne konteinerisse asetamist kokku murda või tükkideks teha, sest nii mahub konteinerisse rohkem pakendeid.

Mida pakendikonteinerisse panna ei tohi? Pakendikonteinerisse ei tohi panna kõike muud, mis pole lubatud. Täpsem info leiad infograafikalt. Kui pakendikonteinerisse on visatud vanu rehve, lehtklaasi või muid mittesobivaid jäätmeid, keeldub jäätmekäitleja konteinerit tühjendama, vallaametnikud peavad need läbi sorteerima ja viima õiged jäätmed õigesse kohta. See omakorda põhjustab viivitusi konteinerite tühjendamisel ja põhjustab nende ületäitumist. Kui pakendikonteiner on täis, siis ei tohi oma pakendijäätmeid jätta konteineri kõrvale! Pakenditele tuleb siis leida teine konteiner või hoida neid kodus, kuni konteiner tühjendatakse.

Uuringutest on selgunud, et kuigi Eesti inimesed peavad ennast väga keskkonnasõbralikuks, siis tegelikult käitumises see ei kajastu. Midagi peab muutuma ja jõuliselt, ainult nii suudame oma elukeskkonna säilimiseks midagi ära teha. Suur osa inimestest elab meil ajaloolise pärandi tõttu uskumuses, et jäätmed on kasutu prügi, mis tulebki tasuta ära viia ja ära peita.

Keskkonna seisukohast on aga ülioluline, et elanikud võimalikult palju jäätmeid sorteeriks. Täname ja tunnustame kõiki, kes mõistavad jäätmete liigiti sorteerimise vajalikkust, sorteerivad ja aitavad seeläbi võimalikult palju materjale ringlusesse suunata. See on vajalik ja iga inimese panus on siin ülioluline.

MOONIKA PINDIS
keskkonnaspetsialist

Noorsootöö ülemineku suvisele ajale

TRIINU ARUND

Setomaa Noorsootöö Keskuse juhataja

Setomaa Noorsootöö Keskusel on olnud päris hoogne ja tegus õppeaasta.

Enne suviseid tegevusi lõppesid projekti „Noorte heaks 2022“ tegevused, mille üldeesmärk oli tõhustada noortevaldkonna koostööd ja kasvatada noortevaldkonna võimekust vastata noorte vajadustele ja väljakutsetele vastavalt noortevaldkonna arengukava 2021–2035 strateegilistele eesmärkidele HOOG, ISE ja KINDLUS. Setomaa Noorsootöö Keskus võttis fookusse mitteformaalse õppimise ja formaalhariduse koostöö.

Sellel perioodil soetati erinevaid vahendeid selleks, et muuta ainetunnid huvitavamaks, materjali, et noored saaksid ehitada taimekaste, viia läbi restoranipäevi, vahendeid liikumistundide läbiviimiseks ja muusikatundideks.

Eraldi tootsin välja Mere-mäe kooli jõulupeo, mis läks ajalukku sellega, et esitusele tuli setokeelne muusikal õpetaja Aira Tarrose eestvedamisel ja juhendamisel. Meeleolukas

Rõõmsat suve!

Foto: Triinu Arund

sündmus sai teoks tänu kogu koolipere heale koostööle.

Teine märkimist väärib sündmus toimus Värskas, kus noored koos Evelin Leimaga sõnastasid uudiseid ning Urmas Sarjaga peeti maha üks tõsine „külakoosolek“.

Käesoleva aasta alguses sai hoo sisse ka Setomaa Noorsootöö Keskuse noorte omaalgatusfond. Toetuse andmise eesmärk on aidata kaasa noorte aktiivsemaks muutumisele ja omaalgatuse tugevdamisele ning luua noortele võimalus ellu viia kogukonda ja noori arendavaid ideid, kasvatades nii noorte osalust valla arengus. Lisaks pakkuda valla noortele

ja noortegruppidele ressursse tegevuste elluviimiseks, mille abil suurendada noorte projektikirjutamise, -elluviimise ja -aruandluse oskusi. Noorte omaalgatusfondi teeb eriliseks ka see, et esitatud projekte hindavad noored. Noorsootöötajate roll on olla mentoriks ja noori vajadusel suunata ja toetada.

Omaalgatusfondi toetusel sai teoks Värska pika traditsiooniga *Playback show* ning Mere-mäe koolis toimus restoranipäev, kus tutvuti türgi toidu, kultuuri ja keelega. Kevadisse taotlusvooru esitati üks projektitaotlus ning pärast suvevaheaega saavad noored nau-

tida taas nende seas populaarset e-sporti.

Kõik need eelpool mainitud tegevused ja sündmused tõestavad, et noorsootöö ei ole ainult ajaviitmine noortekeskuses, vaid tingimuste loomine avatud noorsootöö meetodil erinevate huvidega noortele (vanuses 7–26). Kõik ühistegevused, omaalgatuse toetamine ja kaasamine tegevuste planeerimisel soodustavad noortes vastutuse kasvatamist ning koostöö arendamist eri tasanditel. Setomaa noorsootöö on pakkunud ja pakub ka edaspidi noortele enesetäienduse võimalusi, mis põhinevad vabatahtlikkuse alusel. Samuti on noorsootöö ülesanne vahendada noortele suunatud teavet sotsiaal- ja trükimeedias.

Suvised hooaja lükkasime käime Võrumaa noorte suvepäevadel ning 15. juunist võib Setomaa vallas näha töid teemas Setomaa õpilasmaleva noori. Rühmajuhtideks on piirkonna noorsootööspsialistid, mis tähendab, et suvisel ajal ei ole noortekeskused igapäevaselt avatud. Infot oma piirkonna noortekeskuse tegevuste ja ürituste kohta leiab nende Facebooki lehtedelt.

SEGAPAKENDITE KONTEINER

Kogu pakendid läbipaistvasse kilekotti või pane konteinerisse lahtiselt!

✓ Võib panna	✗ Ei või panna
- puhtad plastkarbid, äärikotid, jogurtitopsid, võitopsid, tetrapakendid, plastpudelid, plastkanistrid - puhtad metallpurgid, konservikarbid - vahtplast (penoplast) - puhtad kosmeetika ja hooletustoodete pakendid (nt šampoonipudelid) - plastist ja metallist kaaned ja korgid - paber- ja papp-pakendid – võib panna ka avalikus pakendipunktis olevasse paber- ja kartongpakendite konteinerisse - puhtad klaaspudelid ja klaaspurgid – võib panna ka avalikus pakendipunktis olevasse klaaspakendite konteinerisse	- määrduvad pakendid - plastist mänguasjad - kummi tooted - hügieenidemed, mähklamed - ohtlike ainete määrduvad pakendid (kodukeemia pakendid, värvipurgid) - aerosoolipakendid - hambapastatubid - aknaklaas, peegelklaas - pehmepaber (majapidamisapari) - määrduvad, vettinud papp - ajalehed,ajakirjed - fooliumist kotivipakid

SETOMAA HOOLDEKODU:

Tule meile meditsiiniõeks!

0,5 KOORMUSEGA,
TÖÖAEG KOKKULEPPEL

Tööülesanded:
hooldekodu klientide tervise jälgimine, terviseprobleemide kindlaks tegemine ja vajaliku meditsiiniabi organiseerimine. Ravimite tellimine ja ravimikarpidesse jagamine.

NÕUDED:

- ✓ Vajalik erialane kõrg- või keskeriharidus
- ✓ Kandideerimise tähtaeg 02.07.2023

PAKUME:

- ✓ meeldivat töökeskkonda ja -kollektiivi
- ✓ oma kabinetti
- ✓ konkurentsivõimelist tasu

KANDIDEERI:

525 4211

hooldekodu@setomaa.ee

Pärgade asetamine Värskla lauluväljaku mälestuskivi juures.

Foto: Rein Järvelill

Leinapäeval meenutati küüditatuid ja hukkunuid

REIN JÄRVELILL

Kolmapäev, 14. juuni oli Eestis leinapäev ja juuniküüditamise mälestuspäev. See päev ei möödunud 1941. aastal Setomaaale valutul ning oli täis meeleheidet ja suurt teadmatust.

Kaitseväge Akadeemia korraldusel toimus Värskla lauluväljaku mälestuskivi juures mälestustseremoonia staabi-veebel Andri Harkmanni juhendamisel. Mälestuskivi juures oli üles seatud auvalve ning sõnavõtte ja palvetega astusid üles vallavanem Raul Kudre, Eesti Vabadusvõitlejate Liidu esindaja Tiit Pöder, Kaitsealiidu

Võru maleva kaplan Mait Mölder ning EAÖK ülempreester Andreas (Kaupo) Põld.

Meremäe leinapargis süüdati küünlad Siberisse küüditatute ja sinna jäänute mälestuseks. Pargi ja mälestusmärgi rajas oma kinnistule Voldemar Rannaste, kes 16aastase poisina 1941. aastal koos vanematega Siberisse küüditati. Pargis on ristimärgiga tähistatud väike kivikangur ning küüditatute mälestuseks istutatud kaheksa tamme. Iga puu tähistab 1941. aastal Meremäelt küüditatud perekonda.

Toonastest kurbadest sündmustest rääkis mälestusmittingul sootska Hörna Aare.

Tegusad kuud Värskla lasteaias

SANNA SAARESTIK

Värskla Lasteaia direktor

Mai oli Värskla lasteaia väga tegus kuu. Kuud alustasime emadepäeva üritusega õues. Lapsed said koos vanematega ühiselt kvaliteetsega veeta.

Liikuma kutsuva kooli poolt väljahõigatud õuesõppe nädalal osales vapralt ka kogu meie lasteaia pere. Kuigi ilmad polnud mõnusad ja soojad, võtsid õpetajad lapsed vastu hommikul õues, kus toimusid tegevused ning ka söödi. Kui hakkas külm, mindi natukeseks tuppa mängima. Lapsed nautisid õues olekut ning puhkeajad olid kõigile väga kosutavad. Rühmad lähenedid õuesõppe nädalale loovalt ning matkati erinevatesse kohtadesse, näiteks Sipelgate rühm lõpetas nädala Lobotka külaplatsil.

26. mail toimus Värskla lasteaia koolieelikute lõpupidu. Lasteaia lõpetas sel aastal üheksa last. Pidu oli vahva ning möödus mõnuses rütmis. Lapsed olid elevil lasteaia lõpetamisel ning ka lasteaia personal rõõmsalt kurb, et taas saadame lapsi kooli. Nii mõnigi õpetaja poetas pisara ning tundis südames soojust, kui pisikesed tulevased koolilapsed õpetajaid kallistasid ning lilli kinkisid. Tore

Värskla lasteaia koolieelikud.

Foto: Reigo Teervall

oli näha, et terve lasteaia meeskond tegutses lõpupeo korraldamisel. Kauni ja hõrgu lõpupeo tordi valmistas meie lasteaia kokk. Lapsed on uuteks väljakutseteks valmis ning tallavad juba varsti põnevat kooliteed.

1. juunil osalesid vanemad rühmad Reegi maja juures lastekaitsepäeval. Lastele meeldis päev täis tegevusi, eriti suurt elevust tekitasid piirivalve koad ning ahv oma kohvriga. Aitäh korraldajatele ja ootame juba põnevase järgmise aasta lastekaitsepäeva.

Kuna pidamata oli veel

kevadde sünnipäev, mille pidi organiseerima Karuottide rühm, siis saadeti kevad ära 6. juunil vahva kevadpeoga. Pidul alustati toreda tantsuga, mille laul kummitas lapsi veel päevi. Järgnesid tegevused erinevates keskustes ning pidu lõppes ühise õnnitluslauluga õpetaja Urvele, kellel oli just samal päeval sünnipäev.

8. juunil tähistasime lasteaia sünnipäeva. Peole oli tulnud palju erinevaid tegelasi, sest oli kostüümipidu. Ilmastaat oli tõesti kevade pärast meie kevadpidu ära saatnud

ning oli saanud soe suveilm. Lapsed said lustida paviljonidiskol, hüpata, visata, mängida suuremate ja väiksemate pallidega pallikeskuses. Mullikeskus köitis lapsi erinevate mulitajatega. Külla oli tulnud Meelis Kihulane, kes tegutses lastega looduslike materjalidega. Sünnipäevapeol pakuti lõunasöögiks friikaid viinerite ja salatiga ning kosutavat jätist.

Kibekiire kevad sai pidustustega ära saadetud ning kõik ootavad suve, et nautida ja puhata ning siis taas lasteaeda tulla.

ENAMPÄKKUMINE

Setomaa Vallavalitsus korraldab avaliku suulise enampakkumise 24.08.2023 kell 11.00 Värskla kultuurikeskuse suures saalis (Pikk 12, Värskla alevik) järgmistele objektidele:

1. Setomaa vald, Meremäe küla, Pihlapõõsa katastritunnusega 73201:001:0892, kinnistu reg nr 22193250, tootmismaa 100%, pindala 15105 m². Kinnistul asub osa laudakompleksist. Alghind 3000 eurot.
2. Setomaa vald, Koidula küla, Männi katastritunnusega 73201:001:0860, kinnistu reg nr 22189050, elamumaa 100%, pindala 1947 m². Kinnistul asub elamu. Alghind 2000 eurot.
3. Setomaa vald, Obinita küla, Kesktänav 10a katastritunnusega 73201:001:0883, kinnistu reg nr 22959950, elamumaa 100%, pindala 2604 m². Kinnistul asuvad elamu ja laut. Alghind 5000 eurot.
4. Setomaa vald, Obinita küla, Kesktänav 32 katastritunnusega 73201:001:1129, kinnistu reg nr 22947650, tootmismaa 100%, pindala 5691m². Alghind 6500 eurot.
5. Setomaa vald, Puista küla, Vase katastritunnusega 73201:001:1156, kinnistu reg nr 22193850, elamumaa 100%, pindala 7869 m². Kinnistul asub elamu. Alghind 8000 eurot.
6. Setomaa vald, Meremäe küla, Petseri tee 25-12 korteriomand, kinnistu reg nr 2823341, pindala 50,1 m². Alghind 5000 eurot.
7. Setomaa vald, Meremäe küla, Kaasiku tn 8-14 korteriomand, kinnistu reg nr 2594141, pindala 50,1 m². Alghind 8000 eurot.
8. Setomaa vald, Meremäe küla, Kaasiku tn 8-M100 korteriomand, kinnistu reg nr 2594641, pindala 136,4 m². Alghind 30 000 eurot.

Enampakkumise tingimused:

1. Enampakkumise viisiks on suuline enampakkumine.
2. Enampakkumisel osalemiseks tuleb osalejale tasuda osavõttu 50 eurot hiljemalt 23. augustil 2023 kella 9-ks Setomaa Vallavalitsuse EE212200001120245346 Swedbanki arvelduskontole.
3. Tagatisrahaks on enampakkumise osavõttu 50 eurot. Tagatisraha loetakse lepingujärgse tasu osaks isiku puhul, kellega sõlmitakse leping.
4. Enampakkumise tagatisraha ei tagastata enampakkumise võitjale, kui ta loobub lepingu sõlmimisest. Teistele enampakkumises osalejatele tagastatakse tagatisraha hiljemalt kümne tööpäeva jooksul pärast enampakkumise tulemuste kinnitamist või enampakkumise nurjunuks tunnistamist.
5. Enampakkumise sammu suurus kõikidel objektidel on 100 eurot.
6. Enampakkumise võitja on kohustatud sõlmima kinnistu notariaalse ostu-müügilepingu ühe kuu jooksul enampakkumise tulemuste kinnitamist.
7. Enampakkumisel osalev pakkuja kinnitab pakumist tehes, et on vara põhjalikult üle vaadanud, ta on teadlik kinnistu seisukorrast, suurusest ja piiridest ning juurdepääsuõigusest ja kitsendustest ning ei oma seoses vara, sealhulgas ehitist(e) seisukorraga mingeid pretensioone võrandajale ja ta on nõus kinnistu, sealhulgas ehitise(d) omandama seisundis, millises see on pakumise tegemise hetkel.

Palume varaga kindlasti enne pakumise tegemist tutvuda. Hili-semaid pretensioone ei ole võimalik rahuldada.

Müügiobjektidega saab tutvuda kohapeal iseseisvalt. Kortritega tutvumiseks palume võtta ühendust Helle Palokiga tel 785 6666 või 506 3199.

Mida jälgida toidu ostmisel laadalt?

Enne ostu sooritamist tuleb mees pidada, et külmkapitemperatuuri vajav toit tuleb võimalikult kiiresti viia koju külmkappi. Sellist toitu ei tohi kindlasti jätta sooja autosse.

Enne ostu sooritamist veenduge, et:

- toitu näeb välja värsk ja kvaliteetne;
- müüja on puhas ja peab kinni hügieeninõuetest;
- müüja oskab anda infot toidu koostisosade ja allergeenide kohta;

- toitu hoitakse sobivates tingimustes. Ärge ostke toitu, mis peab olema külmkapitemperatuuril, aga on pikalt hoitud päikese käes. Haigusi tekitavad mikroorganismid võivad paljudes juba kiiresti, kui toitu säilitatakse valel temperatuuril;
- toitu hoitakse kaitstuna saastumise eest. Näiteks kui laatu toimub asukohas, kus on palju tolmu, siis jälgige, et pakendamata toit on kaetud.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata suitsutatud toodete tarbimisele, sest et toidus võivad kõrgetel temperatuuridel mittetäieliku põlemise käigus tekkida polütsükliilised aro-maatsed süsivesinikud (PAH), mis on kantserogeensed ehk võivad tekitada vähki.

Enne ostu sooritamist laadalt tasub:

- toodet maitsta – väga intensiivne suitsumaitse võib viidata PAH ühendite normi

ületamisele;

- pöörata tähelepanu toote välimusele – kõrbenud tahmane toode tasub jätta ostmata;
- uurida, kuidas on toode valminud – kui nii, et sealt on tilkunud rasv lõõmavatele laastudele, siis on võimalik PAH ühendite tekkimine. Lisaks tasuks küsida, mis puitu on suitsutamiseks kasutatud. Suitsutamiseks ei sobi vaigused ja pehmed puidud (kuusk, mänd). **Põllumajandus- ja toiduamet**

PILETID ON MÜÜGIL: **piletilevi**

www.ostrova.ee

Suvi Obinitsa muusiumih

Kolmõl suvõkuul om Obinitsa muusium tunnikõsõ kavvaba vallalõ ja puhkõpäävä’ omma’ iispäiv ja tõõsõpäiv, a kokkoleppel mi võta külälisõ’ vasta ka’ nuil päivil. Kiä’ olõ-õi viil muusiumimaja tarrõ joudnu’, sis tulgõ’ kaema, õt kuis mi siih olõ ja midä meil teele näüdädä’ ja kõnõlda’ om. Meil om hulga kraami, minkõ siäst lõvvät kindlahe meeleperätse kingtuse.

SARVÕ ÕIÕ
Obinitsa muusium

Pääle muusiumimaja om suvit-sõl aol vallalõ viil ka’ kats kuns-tikuuri. Suurõbah kuurih om suumlasõ Potkose Penti pilte näütüs, mia’ tä om tennü’ aes-tagidõl 2005–2017 Obinitsa kerigupühhi aigu. Taipale õigõusukerigu papp ja laulja’ omma’ kaunu’ ja käävä’ ka’ no’ mi kerkoh lihavõõtõpühhi ja paasapäävä aigu. Nimä’ omma’ mi rahva pikaaolitsõ’ sõbra’. Nuidõ pilte päält om nätä’, õt kuis ao joosul omma’ papi’ ja kerigulisõ’ vaeldunu’ ja mõnõ’ lännu’ igävigutiid. Tasos tulla’ ja kaia’ ja mõtõlda’ aoh tagasi. Õga pilt om kinnipüvvet aig, midä võisi’ mälehtë’.

Väikõbah kuurih om näü-tüs „Unõhusi jäänü’ elo“, kohe om kaemisõst vällä säet rõi-vakraami ja ravvapallu, min-kõlõ om ant tõõnõ elo. Kõik nuu’ aša’ kas omma’ olnu’ vai omma’ parhilla’ inõmisõ teenstüseh. Vaest mõnigi’ saa hindäle mõnõ mõttõkõsõ vai tiidmisõ, õt kuis ja minkõst om nõukaaol põrmandurõi-vast koet, ar’ visat prügükasti-kraamist kott ummõld, vana-ravvast sõiduriist tett vai tar-vilinõ iloasi kokko säet. Kuuri kõrval om viil kaemisõst pilte sitamaiust, õt ku huvtavvi ehi-

Muuseumiüül avati Obinitsa Muuseumi kuuri all vahtsõnõ näütüs.

Sundelli Harri pilt

tüisi om mõistõt vällä märki’. 19.–20. juuli om muusiumih parandamispäävä’. Mõtõh tull tuust, õt meil kõigil om ao joosul korjunu’ hulga rõi-vakraami ja mi pillu näid ar’, õt vahtsit hilpa asõmalõ osta’. Ku rõivalõ kohegi’ väigõkõnõ mulgukõnõ sisse satas, tuu lätt kindlahe prügümäele. A kas mi taha ellä’ prügümäki vaihõl ja massa’ kõikaig rõividõ iist kats kõrda – sis ku mi osta ja sis ku saada palotusõmajja? Vaest saasi’ osta’ veidebä ja mõntki’ mulku võisi’ nõklu’ vai paigada’. Meele om sisse topit arvu-

saaminõ, õt paigat ja nõglut rõividõga’ käävä’ õnnõ kõgõ vaesõba’, a mi taha olla’ rõi-vih ku kunigapereh, õt ma või kotost vällä tulla’ õga päiv vaht-sidõ rõividõga’, õt mi kau-ui kats päivä järest üte kleidiga’. Ja sis mi hädäldä, õt rahha olõ-õi. Oll aig, ku õga langajupp oll arvõl ja hoiõti alalõ, õt hüä võtta’, ku midägi’ vaia nõklu’. Õga nagõl ja ravvapala oll hin-nah, õt kunagi’ tiia-äi, kunas lätt rauda vaia. Vaest mi no’ olõ joudnu’ sääntsehe aigu, õt julatas kavvu’ rõividõga’, mia’ omma’

paigat ja parandõt. Noorõ’ käävä’ nii ku protestist kats-kitsi kaadsuga’. Mii’, kiä’ mi olõ ummi rõivit paiganu’, tahasi kõrraga’ haarta’ noorõ inõmisõ jalast kaadsa’ ja ar’ paranda’. Õga tüü taht opmist ja hafo-tamist. Tulõ vällä, õt paranda-mist tulõ opada’. Parandamisõ tarkus om aoga’ hääõnü’. Ja tuu-peräst sis võtt muusium iist ja kõrraldas katõpäävädsõ paran-damisõ kooltusõ, õt vannu tiid-misi ja tarkuusi opada’. Tuu aig olõ-õs ammukõsõ, ku kõkkõ oll veidõ ja sis lõigati eiski’ kilekoti’ jupõst, õt tuu

kuta’ kangahe ja nii tetti ilosit põrmandurõivit. No’ om kõkkõ liisnalt pallo, a mi või õks vana’ sängülinä’, tekikoti’ lõiku’ ar’ ja pilonõglaga’ tetä’ põrman-durõivit vai kuta’ kangahe. Vai ummõlda’, nii ku innebidi, kõr-ralitsõst villatsõst palfost lat-sõlõ jopõkõsõ vai tetä’ vär-militsi languga’ välläummõld kamps. Võisi’ jättä’ poodih ost-malda’ kilest kott ja minnä’ puuti hindäummõld rõivatsõ kotiga’, mia pidä vasta aastakki, a kilest kott om õnnõ kõrrast. Mii’ kõik olõ nuu’, kiä’ saava’ hoita’ umma täämbäist ja mi

latsi hummõnist päivä elo-jovvulitsõna, ku mi naka vasta kilele ja rämpsilõ. Nuist kõigist asõst kõnõldas katõl paranduspääväl. Sele-tedäs, õt midä ja kuis muial on tett ja tetäs. Andas vahtsit mõt-tit ja julgust naada’ vasta toolõ, minkõhe meid om pant, õt õga päiv piat olõma vahtsõnõ ja kindlahe uhkõp ku tõõnõ. Ti olõt oodõt kullõmma, üteh mõtlõmma, vasta kõnõlõmma, perrä kitmä, opma, vahtsit mõt-tit kogoma ja ka’ vahtsidõ sõp-ruga’ tutvast saama. Hoiami ütehuuh umma kodokotust!

Mokornulga naisiga’ Sitsiiliah festivalil

PALOKA GERD
Meremäe Kooli 7.klass

Kõik nakas tuust, õt Mokor-nulga leelokooril olõ-õs pilli-miist ja oppaja Aira, kiä om ka’ Mokornulga leelokoori iist-vidäjä, pakk mullõ, õt ma võisi’ näidega’ Sitsiiliahe folkloori-festivalilõ pilli mängmä tulla’. Ma muidogi’ olli nõuh ja lätši järgmäiste kooripruumi. Tõisil kooriliikmil oll ka’ väiga’ hüä miil, õt ma olli nõuh tulõma. Mi lepe kokko, õt ma mängi näile tandsu jaos subotat, kohaa-nuskat, serjoosat ja aleksandra valssi. No’ jäigi’ viil üle kuu aigu uuta’ ja pilli haftõta’. Kätte oll joudnu’ 25. mai, mi sõidupäiv. Ma tulli hummogu kell kol’ üles, võti kohvri ja pilli ja naksi Obinitsa poolõ sõitma, selle õt säält sõidõti edesi Tar-tohe, säält Riiga. Riia linnu-jaamast Rooma, säält tull uuta’ kol’ tunni ja sis mi lintsi Cata-niahe. Tuu kolmõ tunni sisse

Festivali kontsert Letojanni laval.

Eräkogo pilt

mahtsõ süüiminõ, linnukidõ kaeminõ ja ka’ kaardimäng. Õdagu kohki’ kellä kümne aigu mi joudsõ Letojanni liina ja hotelli nimega’ Peppe.

No’ jo’ 26. mai. Mi sei hum-mogust ja peräst tuud lätši eks-kursioonilõ kattõ liina: Siracu-sahe ja Notohe. Nuidõh lii-nuh mi käve aoluulisi kerkit

kaemah, kai üte templi ahi-varsi, käve müüdä puutõ ja pei lõõnaht. Õga lõunõ- vai õdagu-sõogi aigu oll kol’ kauki: pasta, liha vai kala ja puuvili. Õdagu

sõidi tagasi hotelli ja käve ka’ mere veereh. Puulpühä, 27. mail oll festi-valipäiv, säält tull meil esinedä’. Päiv naas hotellih hummogu-sõõgiga’ ja peräst tuud oll meil veidõ aigu kooni’ lõunõsõõgini’. Sis mi sai tutvast liinaga’ ja mere veereh päivä võtta’ ja tsukõlda’. Peräst lõunõsüüki oll meil tšuutkõnõ aigu ja sis mi naksi rõivihe säädmä õdagutsõ esi-nemisõ jaos, mia oll Taormina liinah, mia oll ehitet katõ kalju otsa ja kohe sai mäntsegi’ jao sõita’ liftiga’. Inne esinemist oll liina kit-sidõl huultsidõl rongkauk, koh ma mängõ pilli, leelokoori naase’ lauli’ ja tandsõ, huu-lidsa pääl saisva’ inemisõ’ leh-vidi’, hõiksi’ ja plaksudi’ meele. Oll väiga’ meeleolukas õdak. Pühapäävä, 28. mail mi käve hummogupoolõ Etna vulkaa-nil ekskursioonil, koh mi näi, määne om lähkost kaieh vul-kaan, kukki’ säält midägi erilist olõ-õi, õnnõ musta värmi mul-

kaga’ kivi’. Ekskursiooni aol mi sai ka’ tiidä’, õt mi olli üüse umbõs kellä kolmõ aigu elänü’ üle 3–4-pallidsõ maavärinä, midä ma muidogi’ tunnõ-õs, a mõnõ’ mi grupist olli’ tundnu’. Õdagu oll jäl’ esinemisõ, a sookõrd mi hotelliga’ samah liinah. Festivalil oll esineji katsast riigist: Poolast, Eestist (pääle mii’ oll viil üts grupp), Leedust, Itaaliast, Hispaaniast, Slovakiast, Rumeeniast ja Ameerika-st. Esinemisõ lätš hõste. Mi käve peräst söömäh ja sis mi lätši hotelli asju kokko pandma. Iispäävä mi sõidi jäl’ Cata-niahe, säält Rooma, Riiga ja sis naas bussisõit Riiaast kodo. Buss oll väiga’ mukav ja säält sai ilostõ kooni’ kodoni’ kaartõ mängi’. Mu jaos oll soo edimäne folk-loorifestival. Suur teno Mokor-nulga leelokoorilõ ütehkuts-misõ, elämüse ja reisi osalidsõ finantsiirmisõ ja Eesti Kultuur-kapitalilõ rahalidsõ abi iist.

Matsuri kuul 120

Timahava saa 120 aastat aost, ku Raakva nulgah naati latsilõ kooliharidust andma.

PALMI SILVI

Sookandi edimäne kuul oll’ papõrdõ perrä vallaõ tett 1903. aastal Vedernika küläh parhilladsõ Ala-Kuusõ talo tarõh. Koolih opati vinne keeleh ja sääl sai kävvu’ kats aasat. Noorõkõnõ oppaja elli sääl samah klassitarõ kõrval väikoh ruumikõsõh. Mu imäimä (Anas-tasia Telvar, tuulaiga Lumi), kelle kodotalo oll’ õkva kõrval, käve ka tuuh koolih ja kõnõli meele, õt oppaja, kiä oll’ vind-läne, oll’ olnu väega hüä ineminõ ja hoolits latsi iist hõste. Vanaimä oppõ tuuh koolih vin-nekeeli lugõma ja kiroutama.

Eestikeeline kuul nakaš tüüle 1919. aastal. Koh täpselt kuul tuuni aoni oll’, tiä-i täpselt üldä’, a om tiidä’, õt vaehtõ-pääl opiti ka Säpinä küläh. Mu esä 1909. aastal sündünü sõsar (Maria Tirp) kõnõli, õt oll’ sõa aig ja nä käke’ hinnäst pinke ala, selle õt oll’ hirm, õt saa pihta.

1926. aastast tüüt’ kuul jo nelä klassiga. Kooli jaost oll’ Matsurih Pedajasõ perrellt ruumi’ üürit ja koolil nimest Võmorkova Algkuul. Nii saigi mu esä (Jaan Palm) säält nelli klassi haridust ja mõis’ hõste rehkendä’.

1930. aastast oll’ koolih viis klassi, 1935. aastast kuus klassi ni kuul nimetedi Piiroja 6-klassilidsõst Algkoolist. No’ oppõ’ taah kooli mu imä (Olga Palm, innine Kõrt) ni timä veli (Aleksi Kõrt). Imä jutu perrä oll’ näil väega kõrralitsõ’ ja hüä’ oppaja’, kiä’ oll’ vajadusõl ka kufa’, a samal aol väega õig-lasõ’. Tunnih oll’ kõva kõrd ja määnestki niisamata jutuajamist, oppaja jutulõ vahelõsekämist vai vastakõnõlõmist olõ-s. Latsõ’ avvusti’ ummi oppajit väega. Imä meelest oll’ kõkõ paremba’ oppaja’ kooli juhataja Mall Kaldroo ja timä miis Toivo Kaldroo. Tuuaigso pildi päält om nätä’, õt koolih oll’ ka kodotütre’.

Ku tull’ Vinne võim, võeti üte kaibusõ pääle Toivo Kald-roo, kiä oll’ kaitsõliitlanõ, kinni ja tapõti. Mall Kaldroo olõvat sõitnu Eestist ar’ Saksamaalõ. Sõa aigu oll’ Matsuri ümbre pomtamist ja nii sai surma nii mõnigi küläineminõ ja ka kooli juhataja Mare Uja.

Kaasiku Veera (Ruusamägi) Voropi küläst, kiä käve 1940. aastil koolih, kõnõli, õt koolih opiti „Internatsionali“ ja ku minti Matsuri mõtsa Põha-sõa-aigso kiviristi mano, lau-lõti tuud laulu. Muidõ käve’ ümbretsõõri külli inemisõ’ sääl mälestämäh ummi kallit sõtoh surma saanu’ vai kaoma jäänü’ umatsit.

1944/1945. oppõaastal muudõti kuul 7-klassilidsõst Piiroja Mittetävvelikust Keskkoolist ni oll’ no’ Saatse val-lah. Koolih oppõ üle 150 latsõ ja kõik pidi’ ar mahtma katõ-kõrdsõhe koolimajja. 1944. aasta keväja anti koolilõ Niko-lai Pedajasõ maast 2 ha põllu-

maad ja 1 ha mõtsa. Päälsõta kuul oll’ väega vaenõ ja puu-dus oll’ kõöst: söögist, rõivist, oppõvahendidsõst ja inventarist. Önnõst Matsurihe hüvvi ja kõrralitsi oppajit õks jagosi.

1950/1951. aastal tüüt’ koolih säidsõ klassi kuvvõ klassi-komplektiga katõh vahetusõh (II vahetusõh käve 6. klass), lisast tüüt’ viil maanuuri õda-gunõ kuul, koh oppõ 7. klassih 12 nuurt. 1950ndäte keskpai-gah oppõ koolih tsuut üle saa latsõ, a 1960-ndäte lõpuh veid-kene üle 60.

1961/1962. oppõaastal muutu kuul 8-klassilidsõst. Tuulaiga oll’ kooni 1967. aastani kooli direktorist Lehestiku Paul, kiä oll’ ka küläh avvustõt ineminõ. Õks küläravhaski avif kuuli: küll oll’ vaia tetä’ puid, remonti’ koolimaia vai tetä’ midä muud. Sai valmis vaht-sõnõ kivene koolihoonõh, kohe mahtu nelli klassi, ja 1973. aastal kooliümbrusõ haljastusproj-ekt Palamusõ Mõtsamajandusõ Sovhoostehnikumilt.

Algklassi’ oll’ tuulaiga liit-klassi’, noorõmba’ vanõmbidõ latsiga kuuh. Vahtsõh kooli-majah oppõ 5.–8. klass. Sääl oll’ nelli klassiruumi ja pikk kori-dor. Vanah majah oll’ alomidsõ kõrra pääl kolm klassiruumi, rõivaruum, pesuruum ja tillõ-kõnõ esik. Tagomanõ klassi-ruum oll’ suur, sääl kõrraldõdi koolipidosit. Väläst läts laga repp ülemidsõ kõrra pääle, koh oll’ suur oppajidõ tarõ, direktori kabinet, kaardiruum ja oppõ-küük (tüüopõtusõ klass).

Suurõmbit koolipidosit sai pitä’ rahvamajah, koh oll’ lava. Rahvamajah näüdati ka kinno, päävädsel aol latsilõ, õdagidõ suurilõ. Rahvamaja oll’ umal aol ehtet Pedajasõ perre elomajast, a olõ-s elämidsõ jaost kõlbanu, selle õt oll’ liisna pallo niiskust.

Sõömäh käve kõik kuul nuil aastil kooli moro pääl interna-naadi majah, sääl oll’ küük, sõõ-gitarõ ja kõrval latsilõ maga-misruumi’, ku kua väega kav-võst oll’ tulnu. Nuil aastil tuudi sagõhõhe kuuli latsi ka muialt, mälehtä’, õt osa latsi kogoni Jatsmanist. Kuuli ähvärdedi joba säitsmekünnendätel kinni panda’ ja nii nuid latsi kõik aig mano kaetigi.

Internaadi majah oll’ üle-midsõ kõrra pääl ka ruumi’ füüsika- ja keemiaklassi jaost, a sääl oll’ kitsas ja kõik aig külm. Üldse oll’ internaadi majah külältki külm. Maja eis’ oll’ illoõ eestiaignõ maja ja tuud koolilõ Paatovast. Püvi pereh oll’ ar’ küüditet ja näide vahtsõnõ elo-maja käest ar’ vöödõt.

Tüüopõtusõ jaost oll’ vahtsõ koolimaja otsah tüükoda. Ka tüütärlatsõ’ käve’ sääl puu-tüüd tegemäh. Lisast tuulõ, õt saekõnõ, minga lõigati, läts kõgõ katski, oll’ sääl talvõl ka väega külm, nii õt tüüd tetä’ oll’ peris keerulinõ.

Alatõh 1979/1980. oppõaas-tast nimetedi kuul Matsuri 8-klassilidsõst Koolist (inne Piiroja). Koolih oll’ tuulaiga

Matsuri kooli huunõ’: (kurakätt) oppajidõ maja, internaat, tüükoda, nulgakõnõ vahtsõst koolimajast, vana koolimaja.

Setomaa Muuseumidõ kogo pilt

38 opilast. 1988/1989. oppõaas-tal nakaš kuul pääle 9-klassilid-sõna ja 1991/1992. oppõaastast nimetedi Matsuri Põhikoolist. Sis oll’ koolih 4 klassikomplekti 17 latsõga.

1997/1998. oppõaastal reorganiseeriti kuul Matsuri Algkoolist, koolijuhatajast oppajast sai alakirotanu.

31. augustil 2000 lõpõt Mat-suri Algkuul uma tegevüse, küllä oll’ nuuri inemisi ja latsi jäänü’ veidõ. Nuu’, kiä’ viil siih elli’, lätsi’ ar’ Verskahe kuuli. Matsuri koolil jäi 100-aastad-sõst saamisõni kolm aastat puudu.

Üldse om Matsuri elänü pikkä aigu õgasugu kinnipandmistõ hirmuh ja hädäh. Küll panti kinni velskripunkt ja raama-tukogo, puut ja peräh kuul ja viil perähpoolõ side ka. Õks kõik aig sändse põhjõndusõga, õt siih rahvast vähä. A rahvast om jal vähä selle, õt kõik aig om midägi kinni pant.

Parhilla’ eläs innitseh kooli-majah Parijõe Ahti uma per-rega, ruumõhe mahas ka timä ettevõttõ Sujur tüükoda. Kooli spordiplatsil om no’ Mat-suri küläplats ja katõsa pereht hoitva’ tuud kõik aig kõrrah.

Mälestüisi kooliaost

Ma eis’ käve Matsuri koolih 1967. aasta sügüesest 1975. aasta keväjäni, ku lõpõti siih 8. klassi. Inne minno oll’ siih opnu’ ka kõik mi perre latsõ’ ja selle oll’ mul koolielo kohe selge, õks ma oll’ jo vaehtõpääl nelli aastat vanõmba sõsarõga ka mõnivuur üteh känuu. Mälehtä’, õt kooli ümbre oll’ väega illoõ, suurõ’ kiviktaimla’ ja kõik väega kõrrah. Direktorist oll’ tuulaiga Luule Võsumaa, perähpoolõ joba Jakob Mehik.

Matsurih oll’ mu kooliaol hulga hüvvi oppajit. Edimäne oppaja oll’ Maria Puide, kiä küll vahel ka kuri, a muidõ õks rõõmsa ja ettevõtlik. A õga liit-klassih tõisildõ saaki-s. Alg-klassih kävveh oll’ meil jo õks liitklassi’. Perähpoolõ oll’ klassijuhatajast Olga Lõhmus.

Timäga sai meil vinne kiil hõste selgest, opõmi päähä hulga vinnekeelitsit laulõ ja luulõ-tuisi, kõrssimi kiloviisi ravim-taimi, kävemi matkamah ja täl Petserih ka küläh. Ku mi peräh-poolõ Verskahe kuuli lätsi, oll’ Olga meid sääl joba uutmah ja tuu oll’ väega rõõmsa uudis. Ka Volli Lõhmus oll’ mi klassiju-hataja, kõgõ rõõmsa, hüätaht-lik ja rahulik. Timä opas meele matemaatikast, füüsikat ja vaest ka keemiat.

Mu lemmikoppaja’ oll’ viil eesti keele oppaja’ Hinge Sil-

lari ja Aleksandra Petšnikova. Õt suur osa mu vabast aost läts müüdä raamatukogoh vai muidõ raamatu takah, sis oll’ näide tunni’ mullõ väega miilt-pite. Vaest näilt tulgi ka mullõ hindäle päähä mõtõh oppaja aamõtit pitä’.

Saksa kiil sai oppaja Elsa Kat-taiga nii hõste selgest, õt peräh-poolõ Verskahe kuuli minneh jää-s ma kõrdagi hättä, oll’ hindäle kõrraligu sõnavara ja grammatikagi selgest saanu. Matsuri latsil, kiä’ mi tuukõrd Verskahe lätsi, ollgi sääl kerge oppi’, koolioppus oll’ meil olnu kõrralik ja mi eis’ ka kimmä’ opja’.

Laulmist opas meele Clau-dius Hirv. Sai läbi laulõt kõiki laulikidõ laulu’ ja viil päälegi. Ka pillioppusõga teimi algust: kua mänge kitarr, kua mando-liini, kua balalaikat. Kooli-pidodõl sai nuidõ opitu palakõi-siga ka esinet. Ajalugu ja ühis-konda opas huvitavalt Georg Petšnikov ja timäga sai ka kõik-sugu ilmaasju arõtõt. Direk-tor Jakob Mehik oll’ geograafia oppaja, a majandusgeograa-fiat oll’ väega rassõ oppi’. Õt küüsümisõst päsedä’, meelüti mi oppaja mõnõst reisist kõnõ-lõma ja sis läts aokõnõ ar’ ja mi oll’ jalki halva hindõ saamist üte tunni jago edesi touganu.

Kõgõ halvõmb oll’ asi sis, ku kuuli tull’ sanitaarkontroll vai inspektori’, tuud taha-s kiäki, ei oppaja’, ei latsõ’. Vaest tiäki-i midägi alandavambat ku tuu, kuis latsi päid ja küüdsi kõõ kooli vai klassi iih kontrollti. Ja

õgas sis tuuao latsõ’ kau-s ka mustalt rõvih, vanõmba’ oll’ õks hoolõh.

Meil oll’ ka hüä’ koolitee-nija’: Auli Liide ja Lepäste Nasta. Küll nä oll’ kõõ hoo-lõh, joba üüse panni’ aho’ küt-tümä, õt latsil olõs hummogu lämmi tulla’ ja olla’. Puid tuvva’ aviti’ ka latsõ’. Pääle tuu oll’ latsõ’ ka kõrrapidäjä’ ja mõsi’ klassõ. Üldse oll’ nii, õt latsõ’ oll’ harinu’ avtama, ku oll’ vaia kas sis postiljonil posti viiä’ vai raamatukogoh midä tetä’, abih käuti nii sovhoosih ku mõtskunnah. Mi pioneeri-juht Kulla Alli tüütüki raamatu-kogoh ja nii saigi sääl kõik aig olt. Sovhoosih tüütüdi mitmit päivi, kardohkit pandmah ja võtmah, kivve korjamah, Orava mõtskunnah korssimi aroonia-marju ja istutimi suurõl hulgal mõtsa. Ka Kõvõra järve korgõl kaldõl kasusõ’ mi istutõt vahtra’ ja lõhmusõ’.

Õgasugu üritüisi oll’ koolih tuulaiga pallo: oktoobripühä, konstitutsioonipäiv, nääripido, Lenini sünnü- ja surma-aasta-päiv, armee aastapäiv, naistõ-päiv, 1. ja 9. mai tähistäminõ. Õks opiti laulõ, luulõtuisi, montaažõ. Kõkõ paremb pido oll’ muidõgi lõikuspido I vee-randi lõpuh. Pikäh koridorih oll’ lavva’, pääl kõkkõ hüvvä kraami: leib, keedet kardohka’, kastõ, kuuma’ sardelli’, kürvid-säsalat, hapukurk, saiakõsõ’, morss, ubina’. Õga kinkõlgi kotoh vooriga nii pallo süüki lavva pääl olõ-s. Kõik kooli-pereh oll’ kohal. Süüdi tassa ja

olti viisaka’.

Üle raudtii tiiveereh oll’ mälestüsmärk, kohe käuti rong-käugih ka mõnõl tähtpääväl: armee aastapääväl ja võidu-pühäl, Leniniga seotu täht-päivil, 1. ja 9. mail. Tuu kotusõ pääl oll’ olnu sõa aigu sõa-vangõ laagri. Taheti, õt latsõ’ saisisi’ lipuvalvõh, nii õt pio-neere verevä’ kaalaräti’ olõsi’ õks nätä’. Üldse nõvvõti koo-lih õks pioneeriräti kandmist, a siski mitte ülearvi, vaehtõpääl sai õks ilma ka olt. Palja kaalaga oll’ sääl mälestüsmärgi man õks väega külm saista’, eriti veeb-ruarih armee aastapääväl. Nii proomti meist kõrralikkõ nõu-kogodõ kodanikkõ tetä’, ma õi tiia’ õnnõ õt ku õnnõstunult.

Matsuri kuuli tullu ma viil vooi tagasi, eiski pikembält ku kooliaol. Olli siih 1989. aastast kooni 2000. aastani oppa-jah. Latsi oll’ nuil aastil veidõ ja üts aasta tull’ opada’ eiski 1.–4. klassi kuuh. Opatu sai nii alg-klassõ ku ka suurõmbilõ klas-sõlõ eesti kiilt ja kirändüst. Koolilatsõ’ oll’ meil väega toi-mõka’, virga’ ja viisaka’ ni näi-dega oll’ hüä olla’ ja oppi’. Ku oll’ määne pido, sis kõik latsõ’ esini’. Kõik valmisti’ ka kõiki üritüisi ette.

Nuil aastil oll’ direktorist Vello Lövi ja Anneli Sass. Meil oll’ väega hüä kollektiiv, kõiki tegemisi arõtõdi umavaihõl ja kõik oll’ ka tegija’. Ku mi koo-likõist taheti jal kinni panda’, tei’ kõik oppaja’ hoolõga tüüd oppõkava osah ja nii sai kuul viil võimalusõ edesi minnä’ algkoolina.

Vello Lövi iistvõtmisõl panti kooli moro pääle mälestüsmärk Matsuri kandi inemistõlõ, kiä’ oll’ viimädsõ sõa aigu tapõtu’, surma saanu’, küüditet.

1998/1999. oppõaasta alaski pääle algkoolina, a pikält meil algkuuli jää-s. Latsõ’, kink vanõmba’ vele’-sõsarõ’ oll’ Verskahe kuuli lännü’, lätsi’ õks nuidõga kuuh ja kuuli jäi õnnõ mõni latsõkõnõ. Nii juh-tugi, õt ku üts suurõmb pereh ar’ muialõ elämä läts, oll’ ka mi kuul latsilda. 30 aastat oll’ tahet kuuli kinni panda’ ja no’ sis ollgi tuust võimalus. Ku võtta’ sää-nest asja mõistusõga, sis saa õgaüts arvü, õt midägi anna-s inämb tetä’. A ku võtta’ süä-mega, sis oll’ kuuli kinni panda’ õks väega hallõ. Õks mi tiia’, õt mi kodokanti kuuli vahtsõlt tetä’ om keerulinõ.

Palmi Silvi om olnu Piiroja 8-klassilidsõ kooli opilano ja Matsuri kooli oppaja (ja lisast eläs Ala-Kuusõ taloh, koh oll’ edimäne Raakva nulgä kuul).

Matsuri küläplats

Matsuri innidse kooli staa-dioni asõmal om küläplats, mia’ olõ-õi võsso kasunu’. Platsi hoitva’ kõrrah katõsa pereht. Keväjätsel aol tetäs suur talos, minkõga’ kau üteh ka’ kõrralinõ hamsahui-silaud ja pillimäng. Suvidsõ’ niitmisõ’ tetäs järekkõrrah, nii kuis om kokko lepüt.

Platsi pääl tegemisi jagus. Mängovälägu päält om pia õga päiv kuulda’ latsi hõikit. Hüä om nätä’ puhma takah paistumah mõnt telgikatust vai matkajidõl puu kõrvalõ säet jalgratast ja nätä’ lõkõht ja tunda’ saslõkilõhna.

Suurõbit ja vähäbit kir-masõ muudu üritüisi om suvõ joosul mitmit – plats om kõigi jaos ja olõ-õi vaia kalendrih näpoga’ jarge pitä’, õt sääl olõki jaos lõüdä’ põh-just. Näütüses inne Näpõtüü kotusõ kirmast (volbri)õda-

gul oll’ küläravhas tulõ ümbre ummi süüke ja juukõga’ ja nä tundso’ hüvvämiilt keväjä tulõkist.

Platsi veereh omma’ tulõ-tegemisõ jaos puu’, sääl samah kõrval puuosõs pääl omma’ grilliriista’, tsäikann, pada ja pann. Nuid kõiki võit võtta’ ja kasuta’. Kraa-nist tulõ puhas vesi, jälki’ ilma rahalda’, saat süvvä’ tetä’, anomit mõskõ’ ja hin-näst kassi’. Tuhandõliitrilitsõ kastmisviivaadi täütümisõs tulõs lõüdä’ tõõnõ võimalus.

Küläplatsil om ka’ uma elektri. Mõistligu hinnaga’ elektri võtmisõs tulõs helstä’ numbril, mia om kilbi pääle pant, ja tulõs uma soovist tiidä’ anda’. Tuu sama numbri päält saat telli’ välilaudu ja -tuulõ suurõba seltskunna jaos lisas.

MTÜ Matsurimuudu

Sõsarõ leelolaul helisi Tartomaal

Talna leelopark Sõsarõ pidä joba viiendät aastat järest õga keväja koorilaagrit, koh harotõdas kõrdapite läbi laula, tandsa ja tandsumängö.

NASSARI ELVI

Laagriao ja kotusõ panõmi joba sügüse paika, õgaüts piat kaema, õt aiksahe saasi' uma elokõrraldusõ säädä' nii, õt määnestki mutingut ette tulõsi-i. Koorilaagrihe om kohus tulla'. Sooni aoni käve laagrihe Harjumaalõ, koh üüd ollimi mõnõh turismitaloh, koh juuni-kuu algusõh külälisi vil käü-i. Kõik aig olõmi saanu' minnä' mi pillimehe Orgse Lauri väikobussiga. Lauri pillimängu perrä hafotami läbi kõik tandsu'.

Minevä aasta tull' mul mõtõh tetä' laagri paigah, koh saa rahvalõ ka esinedä'. Mõtõh tull' sõita' vanalõ Tartomaalõ, koh om Kodavere Perimuskus. Parhillatsõl aol om tuu paik tagasi Tartomaal, kuna Pala vald läts pääle haldusrehvorni jälki Tartomaa ala (inne oll' Jõgõvamaal). Perimuskus olõ-i siski aoluulitsõh Kodavere küläh, miä jääs Peipsi viirde, a om Palal. Pääle haldusrehvorni jäi sääl tühäst suur Pala valla vallamaja.

Kohaligul rahval tull' mõtõh, õt sääl võisi' õks midägi kõrralda', muido maja nakas lagonõma. Nii kääväki sääl 2019. aastast pääle kokko paigapäältsõ' tsäbärä' naase' ja mehe'. Asa alostajast ja vidäjäst om olnu tiidüsmiis, rahvaluulõ-tiidlane ja innine Eesti Rahvaluule Arhiivi juht Västrigu Ergo-Hart, kiä eläs nüüd Peipsi veereh Torila küläh. Sääl pidä

tä uma naase Veinikaga Turgi tallo, koh saa oppi' peelte pääl kudamist ja leeväküdsämist.

Kunaginõ Pala vallamaja om üts illoõ kivihoonõh, kohe om mano säet ka pinkega moro ja esinemislava. Majah seeh ja moro pääl kõrraldõdas näütüisi ja kontserte, murdomuusiga päivi ja latsilaagrit. Üts osa tegemistõst om ka uma murdõkeele tutvustaminõ ja elohhoitminõ. Kohaligu kultuuritüütäjä Kalme Elinaga sai sügüse kokko leptüs, õt tulõmi 3. juunil sinnä' uma leelopargiga laulma, umma kiilt ja kultuuri tutvustamma.

Vallalõ tetti mito näütüst

Ütine sõit Voorõmaalõ nakaõ puulpühä pääle Estonia tiatri mant. Pillimiis Lauri eis' eläs Paldiskih ja tull' bussiga pääliina. Päält katõ tunni sõitmist teimi piätusõ Puhu-Ristih, koh om hüä ja külältki otav söögikotus – suurõ ja kimmä lihasisuga lämmä' piiragu' saa kätte õnnõ üte õuroga. Lõõna' oll' külh tšuu varahanõ, a tiidä' oll' õt järgmäne söögikõrd olõ-i nii pia.

Ku ollimi Voorõ külälistömajah hindit sisse säädnu' ja seto rõivhe pandnu', läts sõit edesi Palalõ. Maja takah oll' lava, pikä' pingi' moro pääl oll' vil puultühä': aigu oll' ja rahvas vil kogosi. Meid võtt vasta perimuskusõ vedosnik Väst-

rigu Ergo-Hart eis', kiä kutsõ meid tarrõ. Sääl oll' illoõ lavakõnõ katõ, Ergo kostif meid umaküdsõ leeväga, mano sai võtta' võidu, värskit uguritsu ja mett, joogist hainatsäiu. Väläh oll' jaache ja tuulinõ ilm, tarõh istu' oll' hüä ja lämme. Kihäkin-tüse aigu tetti meele ka lühkõkõnõ paiga ja maja tutvustus.

Pingi' olli' kellä neläst rahvast täüs tulnu', tull' meilgi välä moro pääle osa sama minnä' – nakaski pääle perimuskusõ viies suvõao alostamispido. Inemiisi oll' tulnu kaemakullõma pia nellikümmend.

Alostõdi näütüse „Lapitüü ja paikamine“ tutvustamisõga. Paistus, õt parhillatsõl aol om kinäste ja vigurahe parandõt rõividõ kandminõ veiga muudu tulnu. Vanast tetäs hüä' vahtsõ'. Vana koolioppaja Vaga Helgi kõnõli, kiä' kõik omma' ummi tõid näütütele välä pandnu'. Tegijidõ siäh oll' koolilatsi ni vannu kogõnu käsitüüliisi. Maainemisõ jutt käve pikält ja aigupite, külm nakaõ.

Tõõnõgi näütüs tetti tuul pääväl perimuskusõ moro pääl vallalõ. Eesti Rahvakultuuri keskus oll' toonu Palalõ valläpanõki „Pärand elab“ (perimus om eloh). Pikki nüüre pääle oll' vafoala säet õgasugu valgit rõivit, kohe jutu' pääle trükidü'. Lukõ' sai muhu keelest, arstmisõst Vana-Võromaal, paastumaafapäävä pidämisõst ni tõisigi eesti perimusõga köüdet jutta. Kavvõst nättü tuu kõik nigu mäane nõõrä pääl kuioma säet mõsu, mõsilõksiki' küläh.

Vedosnik Västriik and' piägi tiidä', õt küllä omma' soovoori tulnu' seto leelotaja' ja pillimiis. Selef, õt murdomuusiga

päivi peetas Kodavere perimuskusõh joba kolmandat vuuri ja õt õgal suvõkuul kutstas sinnä' mõni esinejä. Ja õt juunikuuh tege alostusõ Talna leelopark. Nii ollgi meil au olla' murdomuusiga 2022. aasta joroh (suvesarjas) edimäne külälisesinejä.

Esineminõ läts kõrda

Rahvas kaiõ ja kullõl' hoolõga, kaemalda külmale ilmalõ. Lava oll' tandsmisõst hüä apar, tandsu' ja laulu' saiõ' pia tunni aoga ar näüädü'. Õga leelonaane sai määndsegi laulu iist üldä', kokko oll' ütesä laulu. Alostusõst oll' praasnigulaulu', sis tull' mito kafasaatmisõ laulu ja lõpõtusõst kats saajalaulu. Sekkä kõnõli ma ka Setomaast, leelost, seto kombist ja rõivist. Tandsõmi ka kol' tandsu, nuu' oll' aleksandra valss, suboota ja serjoosa.

Pääle lavalt tulõkit tull' Ergo-Hart mi mano ja and' kingtüsõst suurõ kompvekikarbi, õga leelolaulja sai kättõpõ teno ja peio ka ilosa lillikimbu. Peräst tull' päältkajeja' tehnamä. Kats kohalikku paabakõist ütli', õt omma' seto laulu-tandsu televiisorist külh nännü', a õt uma silmäga lähkost kaia'-kullõlda' – tuu õks om tõõnõ asi. Hüä miil oll' tuust, õt kullõma oll' tulnu' nii nuuri ku vannu.

Pääle esinemist pallõdi kõiki majja näütüisi kaema ja pääle tuud meid jalki lauda. Pakuti umakandi pagari magusit kohopimäpiirakit, midä meele viil suur karbitäüs õdagust ütehki panti. Pagar oll' eis' kah väläh palada all ummi saiü mõõmah, saiaukaupa ostõti kipõstõ.

Tarõh saimi kaia' vil näütüst Kodavere keeleh luulõtuisi loonu Vallisoo Marist. Sääl oll' ka kogomik timä murdõluulõ salmõga. Säält kandist peri tõõsõlõ kuulsalõ kiränäiolõ Haava Annalõ om keskusõh 2019. aastal luud kogoni eräle näütüsegä mälestüstarõ. Luulõtaja sündü Pala vallah Punikvere küläh.

Keskusõh saimi kokko ka targa tsura Nõmme Imrega, kiä lõpõt' soo keväjä Tartoh Hugo Treffneri kimnaasiumi ja tiid pallõ Kodavere murdõkeelest (kinkõl huvvi, saa timä Kodavere murdõkeelist juttu kullõlda' helüait.ee).

Imre om valit ka keskusõ juhatusõ, ku vaia, vidä kotusõ pääl iist ka ekskursioonõ. Veiga tubli nuur miis! Saimõ tiidä' murdõkeelest pallõ huvtavat, näütüsegä ka tuud, õt Kodavere murdõkiilde om üle võet külält pallõ vadja sõnnu. Ja pallo om Kodavere keeleh õ-tähte-sõna „oras“ asõmõl ütles kodaverelanõ „õras“.

Miilde jäi illoõ ütlemisõ: ku mina lille läigitän, siis temä mulle eelitseb. Tuu tähendäs, õt ku ma lillile vett vala, sis timä häitses.

Koorilaagri suurõh konverendsisaalih

Õdagu üümajapaigah Voorõl ollimi veesselä', juttõlõmi, laulimi, hafotimi läbi vahtsõlt opit ja ka vannu leelolaula.

Järgmäne hummok oll' vihmanõ. Mi Riinal oll' minevä päävä külmä käeh olõmisõst helü ar' lännü. Hüä miil oll' tuust, õt hafotamisõst ollimi saanu' Voorõ külälistõmajalt

katõst pääväst kõrvalhuunõh olõva suurõ konverendsisaali, koh meil viländ ruumi (ja ka ütist aigu) pilli perrä karada'. Seto tandsu' saiõ' selgest ka leelopargi kõkõ vahtsõmba' laulja'.

Pääväl tõõsõl poolõl kävemi vil hüä lähkoh olõvah Kääpä küläh Kalevipuja Kota kaemah, mia om tett mõni aig tagasi vanna tühäst jäänü koolimajja. Sääl om huvtav valläpanõk eesti rahvuseeposõst latsilõ ni suurilõ inemiisilõ. Kalevipujaga om Voorõmaal tiidäki köüdet pallõ kotussit. Moodulitsõ sissesäädegä vanah majah saa mängi' hulganisti vigurit mängõ, kaia' näütüst ja vilmi. Väläh om vil ka Kalevipuja teemaga köüdet suur seikluspark. Kiä olõ-i käünü, soovida külh minnä'.

Inne kodotiid Talnahe seimi viil lõõnat Mustvee lähkoh Sooserva kalasöögikotusõh, minkõl illos nimi – Kalaküla. Hüä süük oll', a Talna hinna', tähendäs kalli'. Siski sai telli' ka puul küdsikalla. Võtimi sudakut. Eri masti kallo sai ka üteh osta'. Söögikotusõ peremiis oll' kunagi elänü pääliinah, a sis kodokanti tagasi tulnu. Kutsõ meid ka juulikuuh sinnä' tagasi. Selef, õt Mustveeh tulõvat räabüsevestival. Mi ütli, õt suvõl mi uma pargiga inämb kohegi kavvõmbahe sõida-i, õnnõ põimukuuh Setomaalõ. Seledi, õt meil om sääl uma vestival. Kutsõ timmägi koõtma Seto Kuningriiki. Või olla' õt tuu vinne miis tulõgi.

Illoõ ja tullus sõit oll' meil ütehkuuh. Veiga süämehe minev ja lämme vastavõtt oll' Kodavere perimuskusõh. Aifumma kõigilõ kõrraldajilõ!

Sõsarõ naase' Kodavere perimuskusõ lava pääl laulmah.
Kalme Elena pilt

Obinitsa Uus Teater (OUT) esitles:
Huuaiq nummõr 3 – aastal 2023, Kauksi Ülle vahtsõnõ näüdend

„Kuldkalakõnõ“

Etendüse' toimusõ'
Obinitsa Puhkõmaja
Kultuuriküünih

1. juulil kell 18 (esietendus)
13. juulil kell 19
20. juulil kell 19
3. augustil kell 19
25. augustil kell 19

Lavastus: OUT teatri kollektiiv.
Kostüümi' ja lavakujondus: OUT teatri kollektiiv.
Obinitsa Uus Teater asutõdi 21.01.2021 Obinitsah.
Teatri iistvidäjä: Kauksi Ülle.

Pileti hind om 15 eurot.
Pensionäri' 10 eurot,
koolieeliku' 5 eurot.
Piletit saa kinni panda'
Kauksi Ülle tel 5656 9079
vai kauksiylle@gmail. com.
Ku kotusit jakkus, saa osta' kohapäält tund inne etendüst.

OUT teater „Kuldkalakõnõ“ lavastamah.

Sundelli Harri pilt

Tsukõlustõrdo vai ligoõmispütt vai kümblustünn om lahki. Kala-võrk om kakõnu. Deeda parandas toda ja Baaba tuu viil katskidsõ föõni, kohvimassina, anomamõ-sumassina, mõsumassina. Midä sa, vaenõ miiss, tiit?
Deeda lätt kalalõ ja tõmbas

vällä Kuldkalakõsõ, kiä om uma elo iist nõuh täütmä kolm suuvi.
A mis saa, ku soovi' täüdetäs havi käsul ja firma Golden Fish kulul üte uimõliigutusõga?
Etendus on katõh jaoh, seto keeleh ja seto, punk-, levimuu-sika ni nostalgilistõ laulõga.

Kest kuuh vaheaoga umbõs kats tunni.
Etendüse luumisõl om saad inspiratsiooni muinasjut-tõst „Kuldkalakõnõ“ ja „Ahnõ“ naane“ ni Pentti Linkola kirä-tõiest, niisamaladõ putuktoidulõ ülemineku soovituist.

SÜNNUPÄÄVÄ' JUULIH

Nassarí Elvi – 66
1. juuli
Sõsarõ leelopargi vedosnik, sõnolinõ, Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liigõh

Kuusingu Nikolai – 81
4. juuli
Hõpõhõimu laulumiiis

Veesaarõ Anne – 66
4. juuli
näütlejä, Siidisõsarõ leelonaane

Laari Maivi – 62
5. juuli
ettevõtja

Purje Kaja – 63
10. juuli
Siidisõsarõ leelonaane

Mägi põllu Aime – 62
11. juuli
Helmise leelonaane

Kunsti Eevi – 60
11. juuli
Kuldatsäuga leelonaane

Mägist Ketsia – 74
13. juuli
Meremäe-Obinitsa naiskõori laulja

Alveri Vaike – 68
13. juuli
Kuldatsäuga leelonaane

Raali Ain – 49
13. juuli
pillimiis ja ollõmeistri, Seto Miihi Summa laulumiiis

Reimanni Nele – 60
15. juuli
haridus- ja kultuuritegeläne

Lennuki Lembit – 64
16. juuli
sorrõseto

Liinamäe Eevi – 82
19. juuli
seto elo ja kultuuri hoitja

Haavalõ Helis – 44
23. juuli
Siidisõsarõ leelotaja

Verrevi Hele – 69
24. juuli
Meremäe-Obinitsa naiskõori laulja

Metsa Helve – 69
25. juuli
Hõpõhõimu leelonaane, Seto Latsi Kooli oppaja

Hirsigu Mari-Lii – 33
25. juuli
Sõsarõ leelopargi laulja

Kulinitši Valentina – 94
26. juuli
Sõsarõ leelopargi kunaginõ laulja

Kõomägi Kärol – 22
26. juuli
Meremäe-Obinitsa naiskõori laulja

Karbi Valli – 69
27. juuli
Sorrõseto vedosnik, leelo- ja pillinaane

Linnasaarõ Elsa – 82
28. juuli
lehelugõja Petserih

Kudre Helena – 75
28. juuli
Kuldatsäuga leelonaane

Roht Svetlana – 62
29. juuli
Madara' ja Ilolisõ leelonaane

Krepka Helga – 74
31. juuli
Sõsarõ leelopargi laulja

Utsali Maret – 40
31. juuli
Hõpõhelme' ja Meremäe mehe' leelotaja

Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:

Ludmilla Jäämets	91	Mare Poll	83	Paul Urb	79	Eevi Reinvar	74
Olga Pihle	88	Helju Kuuse	83	Laida Kütt	78	Leili Kann	74
Ljudmila Pähn	88	Olga Udu	82	Harri Sõõt	76	Ketsia Mägist	74
Kalju Moro	86	Heli Leivo	82	Õie Saarestik	76	Ülo Liivago	74
Liivi Härma	86	Eevi Liinamäe	82	Valli Martihhina	76	Paul Kütimaa	74
Peeter Kattai	85	Niina Liivamägi	82	Mare Lallu	75	Leo Tereste	74
Maria Selezen	85	Ülo Sis	80	Elle Suss	75	Valentina Morozova	71
Mare Kaisel	85	Ellie Pillak	80	Evi Kirs	75	Ilmar Toom	70
Ivo Laanetu	84	Aleksandra Talo	79	Helena Kudre	75	Vello Toomik	70
Sofia Kullmann	84	Aino Sikk	79	Liivia Kann	74	Tatjana Jerešina	70

Õnnitlõmi tillokõist vallakodanikku!
SOFIA-MIRELL TAMMETAR

Leinämi

† Maie Kello † Maria Tanila † Leo Teder

SÜNDMUSÕ' SETOMAAAL

- 1. juuli** kell 10 Obinitsa küläpäiv.
- 3.–7. juuli** kellä 10–15 KÄKU – käsitüü ja kunst, latsi päävälaagri Meremäel.
- 6.–9. juuli** kell 18 VÕNGE festival 2023 Anzelika MaheTaloh.
- 6. juuli** kell 20 Miikse jaanituli.
- 8.–9. juuli** vallalõ kultuuri- ja käsitüütalla päiv Setomaal.
- 8. juuli** kell 12 Matsuri Kuul 120, kokkotulõk Matsuri küläplatsi pääl.
- 8. juuli** kell 14 traktoridõ šõu Treski küläplatsi pääl.
- 8. juuli** kell 20 Seto jaanituli Treski küläplatsi pääl.
- 12. juuli** kell 18 piitrepäävä kirmas Uusvadah.
- 15. juuli** kell 17 Zetod 20 Treski Künü väilava pääl.
- 16.–20. juuli** Rikka Ivvani pillilaagri Küllätüväh.
- 16. juuli** kell 13 Peipsi järvefestival Verska Sanatooriumi rannah.
- 16. juuli** kell 13 Jaan Tätte Seto Man puhkõkeskusõ lava pääl.
- 21.–22. juuli** kell 17 OSTROVA FESTIVAL.
- 25.–28. juuli** Lummo Kati leelolaagri Nedsajäh.
- 27. juuli** kell 20 inne päätnitsapäivä iloõdak Verska talomuusiumih.
- 28. juuli** kell 9 päätnitsapäiv Saatse kerkoh.
- 28. juuli** kell 21 päätnitsapäivä tantsuõdak Saatse küläplatsil ansambliga Sinu Naine.
- 29. juuli** kodokohvikidõ päiv „Piusa oro mekk“ Kolossova, Korela ja Säpinä küläh.

MATSURI KOOLI KOKKOTULÕK nakas pääle puulpühä, 8. juulil kell 12 Matsuri küläplatsi pääl.

Lähembält saat küüssü' Palmi Silvilt (palmsilvi@gmail.com).
Õt näütüst kokko saia', olõs vaia ka klassipilte.
Ku kinkõlgi võimalik, sis pallõ pildi' saata' taalõsamalõ meiliaadressilõ. Lavva katami ütidselt.

RÕSNA KÜLÄ PUHKÕKESKUSÕH kell 12-17

Seto rahvarõiva' / Seto süük / Seto jutusõ' / mängu'

NUURPERNAASE, KAR'USÕ JA PILLIMIHIH VÕISTLUSÕ'

Päävä lõpuh sorditas vällä VAHTSÕNÕ NUURSOOTSKA

Kontakt: Triinu Arund / 517 1796
noorsootoo.keskus@setomaa.ee

PÄÄVÄKAVA:

- 11.30–12.00** kokkokorjuminõ
- 12.00** pidolik alostus/ alostussõna'
- 12.30–14.40** tüütarõ': seto kiil teemi eis' muusikat tüü' ja tegemisõ'
- 14.30–15.00** süüminõ
- 14.45** nuursootska kõnõlõs umast aastagast
- 15.00** noorõ pillimehe võistlus
- 15.45–16.30** karusõ, nuurpernaase ja nuursootska valimisõ'
- 17.00** päävä lõpõtaminõ

Platsil om vallalõ kohvigunulk, mängunulk ja käsitüünulk.